

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra sociologie

Bakalářská práce

2020

Petr Hlavička

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra sociologie

Black metal: Divadlo nebo realita?

Bakalářská práce

Autor práce: Petr Hlavička

Studijní program: Sociologie

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ing. Ondřej Císař, Ph.D.

Rok obhajoby: 2020

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 31.7. 2020

Petr Hlavička

Bibliografický záznam

HLAVIČKA, Petr. *Black metal: Divadlo nebo realita?* Praha, 2020. 35 s. Bakalářská práce práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra sociologie. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Ing. Ondřej Císař, Ph.D.

Rozsah práce: 83 606

Anotace

Tato práce se zaměřuje na fenomén ztotožnění se nebo distancu od umělecké role. V práci se pak konkrétně věnuji black metalu, což je jeden z nejextrémnějších a nejkontroverznějších žánrů hudby na světě. Konkrétně se pak věnuji black metalovým hudebníkům a kapelám v České republice. Pod samotný black metal spadá významné množství odnoží tohoto žánru a tyto odnože se věnují poměrně velkému spektru různých témat a poselství. Proto se v první části této práce se zaměřuji na to, jaké poselství a dojem chtějí black metaloví hudebníci předat svou hudbou. V druhé části této práce hledám odpověď na to zda se black metaloví hudebníci se s těmito poselstvími ztotožňují a nebo zda se od nich distancují a tato témata jako uměleckou roli, kterou využívají například pro „pouhé“ šokování obecnstva. Tato práce je zasazena do dramaturgické sociologie Ervinga Goffmana a pracuji zde s pojmy, které v této práci definuje. Hlavní pojmy, se kterými v této práci pracuji jsou ztotožnění, distanc, fasáda a dojem. Pro samotný výzkum pak používám kvalitativní výzkum a konkrétně polostrukturovaný rozhovor. Práce dochází k závěru, že hudebníci vytvářejí více různých poselství, se kterými se ztotožňují. Neztotožňují se, ale s obecnou představou black metalového hudebníka, kterou oni samy sdílejí.

Annotation

This bachelor thesis deals with the phenomenon of identification or distance from the artistic role. It is devoted to the genre of black metal, which is one of the most extreme and controversial genres of music in the world. The research focuses on the Czech black metal scene. Because black metal is diverse genre of music first research question is what musicians perceive as their message and what they want to convey to the listener. My second research question is whether musicians identify with this message or, on the contrary, distance themselves from it. This work is based on Erving Goffman's dramaturgical analysis approach. In this work semi-structured interviews were used to conduct the research. The work concludes that musicians create several different messages with which they identify. But they do not identify with the classical notion of a black metal musician, which they share.

Klíčová slova

Black metal, metal, ztotožnění, distanc, sdělení, dojem

Keywords

Black metal, metal, identification, distance, message, impression

Title/název práce

Black metal: Acting or reality?

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu práce doc. PhDr. Ing. Ondřeji Císařovi, Ph.D. za rady a postřehy, které mi k této práci dal. Dále bych chtěl poděkovat všem respondentům, kteří si na mě udělali a čas a všem přátelům, kteří mi pomohli rozhovory s respondenty domluvit.

Obsah

1 ÚVOD.....	1
2 TEORETICKÁ ČÁST.....	1
2.1 VYMEZENÍ HEAVY METALU.....	2
2.2 VYMEZENÍ BLACK METALU.....	3
2.2.1 <i>Black metal v České republice</i>	5
2.2.2 <i>Vizuální stránka black metalu</i>	6
2.2.3 <i>Hudební stránka black metalu</i>	7
2.2.4 <i>Poselství black metalu</i>	8
2.2.5 <i>Satanistické poselství black metalu</i>	9
2.2.6 <i>Pohanské poselství black metalu</i>	10
2.2.7 <i>Politické poselství black metalu</i>	11
2.2.8 <i>Ostatní poselství black metalu</i>	12
2.3 DRAMATURGICKÁ SOCIOLOGIE.....	13
2.3.1 <i>Herecké výkony, dojmy, fasáda a regiony</i>	13
2.3.2 <i>Ztotožnění se a distanc</i>	14
2.3.3 <i>Ztotožnění se s poselstvím v kontextu black metalu</i>	15
3 METODOLOGIE.....	16
3.1 MOTIVACE K DANÉMU TÉMATU.....	16
3.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	18
3.3 METODY VÝZKUMU.....	19
3.4 VÝBĚR VÝZKUMNÉHO VZORKU RESPONDENTŮ.....	20
3.5 CHARAKTERISTIKA ROZHOVORŮ.....	21
4 EMPIRICKÁ ČÁST.....	22
4.1 CO A JAK BLACK METALISTÉ ŘÍKAJÍ A CO TO PRO NĚ ZNAMENÁ?.....	22
4.1.1 <i>Témata black metalu a dojem z nich</i>	22
4.1.2 <i>Hrát či nehrát?</i>	24
4.1.3 <i>Vnímání black metalu hudebníky</i>	25
4.1.4 <i>Shrnutí první části</i>	26
4.2 VNÍMÁNÍ BLACK METALU HUDEBNÍKY.....	27
4.2.1 <i>Žánr a identifikace se s ním</i>	27
4.2.2 <i>Ideál skutečného black metalisty</i>	28
4.2.3 <i>Co black metal pro hudebníky znamená?</i>	29
4.2.4 <i>Shrnutí druhé části</i>	30
5 ZÁVĚR.....	31
6 LITERATURA.....	33

1 Úvod

V této práci se věnuji black metalu, který je jednou z odnoží heavy metalu. Tento hudební žánr je i v dnešních dnech obklopen jistou aurou kontroverze, která je vyvolána tématy, které se v této hudbě objevují a způsobem, kterým se po vizuální nebo hudební stránce komunikují a také jeho historií bohatou na kontroverzní skutky. Všechny tyto faktory vyvolávaly od dob vzniku black metalu spoustu otázek a pochybností o tom, do jaké míry hudebníci témata, která komunikují a role, do kterých se staví berou vážně.

Toto téma jsem si vybral ze dvou důvodů. Za prvé kvůli mému osobnímu zájmu o tvrdou hudbu, která pramení čistě z mého fanouškovského nadšení jakožto posluchače mnoha odnoží heavy metalu. Za druhé i proto, že mě podobné otázky kolem tohoto žánru také často napadaly v době, kdy jsem podobné žánry extrémního metalu teprve objevoval a jejich hierarchii se prokousával více a více k extrémnějším odnožím této hudby.

Hlavním cílem této práce je tedy zjistit, zda se black metaloví hudebníci ztotožňují s tím, co samy hlásají nebo zda to berou pouze jako divadlo, které má šokovat a jim umožnit o víkendu upustit páru. Black metal je ale poměrně hudebně rozkročený žánr, kde si spousta kapel razí svou vlastní cestu a proto jsou i témata, která tyto kapely hlásají poměrně široká. Abych tedy zodpověděl první výzkumnou otázku musím zjistit i to, co black metaloví hudebníci komunikují a hlásají. Tuto práci jsem ukotvil v dramaturgické sociologii Ervinga Goffmana, ze které využiji hlavně pojmy ztotožnění a distanc. V této práci dále využiji kvalitativní výzkum a konkrétně pak polostrukturované rozhovory.

2 Teoretická část

Aby bylo možné zkoumat black metal, který je tak specifický a v jistých směrech, jak v oblasti textů, tak i umělecké formy, kterou komunikuje extrémní. A to jak ve vizuálním, tak hudebním projevu, tak je třeba vymezit několik pojmů. Před vymezením samotného black je třeba vymezit samotný heavy metal, ve kterém má extrémní metal a potažmo i black metal své kořeny. V další části této kapitoly nastíním situaci black metalu v České republice a vymezím jak vizuální, tak i hudební stránku black metalu a jeho poselství. Dále v této kapitole představím sociologickou teorii, se kterou v tomto výzkumu budu pracovat. Konkrétně se

jedná o dramaturgickou sociologii Ervinga Goffmana (1999), ze které využiji hlavně termíny ztotožnění a distanc, které poslouží jako pilíře pro metodologickou a analytickou část této práce.

2.1 Vymezení heavy metalu

Termín heavy metal nebo pouze metal můžeme chápat jako souhrnný název pro celý hudební žánr včetně jeho veškerých mutací a odnoží. Kořeny heavy metalu sahají na přelom 60. a 70. let minulého století a za jedny z prvních heavy metalových kapel jsou považovány kapely Black Sabbath, Deep Purple nebo Led Zeppelin. Tyto kapely hudebně vycházely především z rytmu nebo bluesu (Kahn-Harris, 2007, s. 2). Významný vliv na formování a vznik heavy metalu pak měla hlavně první ze zmíněných kapel Black Sabbath a to jak po hudební, tak po tématické stránce. To ilustruje v dokumentu *Metal: A Headbanger's Journey* kanadského antropologa Sama Dunna a Scota McFadyena (2005, č. 8:20) například zpěvák White Zombie Robert Cummings, který říká „*Každý dobrý riff, už napsaly Black Sabbath. Cokoli, co udělali ostatní je tak trochu kopírování. Můžete to hrát jinak, pomaleji, rychleji nebo obráceně, ale oni to celé vymysleli.*“. Black Sabbath navíc přinesli do heavy metalu i nová témata a prvky. V jejich tvorbě se objevovaly temné, okultní nebo hororové prvky, stejně tak jako různé satanistické symboly a sociální témata v podobě drog nebo války. Tím tato kapela nastolila diskurz, který se stal nedílnou součástí metalové subkultury a její identity a inspiroval celou řadu budoucích metalových hudebníků z nejrůznějších odnoží tohoto žánru (Vrzal, 2015, s. 7).

Na začátku 80. let 20. století se zrodila takzvaná „*Nová vlna Britského heavy metalu*“, která hudebně vycházela především z metalu samotného. Typickými představiteli této éry heavy metalu jsou Saxon, Iron Maiden nebo Def Leppard, kteří metal odlišili od jiných žánrů a započali tím proces fragmentace heavy metalu do dvou proudů (Weinstein, 2000). První z těchto proudů reprezentovaly pop metal a glam metal s kapelami jako Poison nebo Twisted Sister. Druhý z těchto proudů se naopak vymezoval vůči dekadenci popové metalových kapel. Tento fundamentální proud heavy metalu představoval speed metal a trash metal (Kahn-Harris, 2007, s. 2).

Vznik trash metalu jakožto drsnější a extrémnější formy metalu znamenal zároveň vznik extrémního metalu, což je souhrnný název pro skupinu extrémních metalových odnoží jako

trash metal, death metal, doom metal nebo black metal. Samotný trash metal byl z hudební stránky kombinací hardcore punku a heavy metalu. Jako první trash metalovou kapelu bývá označována kapela Venom a její album „*Welcome To Hell*“. Další velké kapely, které tento žánr pomohly proslavit a upevnit na heavy metalové scéně jsou Metallica, Anthrax, Megadeth nebo Slayer, které dohromady tvoří takzvanou „*Velkou čtyřku trash metalu*“ (McIver, 2005).

Trash metal navíc umožnil vzniknout dalším ještě extrémnějším formám heavy metalu. V polovině 80. let z trash metalu díky kapelám jako Possessed a Death death metal. Tato odnož se hudebně posunula k drsnějším a hůře srozumitelným vokálům a ke zkreslenějším a temnějším kytarám. V přibližně stejné době vzniká spojením death metalu a punku grindcore, který je reprezentován například Napalm Death. Tento hudební styl se vyznačuje hlavně extrémní rychlostí svých skladeb a zároveň jejich malou délkou. Na scéně se objevuje také melancholický a depresivní doom metal, který je silně ovlivněn hudbou kapel Pentagram nebo Black Sabbath. Hudebně jde o velmi pomalou formu metalu s velmi dlouhou stopáží epicky laděných skladeb (Kahn-Harris, 2007, s. 3-4). V 80. letech pak vzniká ještě black metal, který si během svého vývoje projde několika vývojovými vlnami a musel se vyrovnat s řadou velmi kontroverzních činů. Tyto odnože extrémního metalu se pak od „normálního“ metalu neliší pouze hudebně, ale i tím, že je šířen pomocí undergroundových institucí po celém světě, což ho dostává na okraj hudebního průmyslu, kde se mu daří (Kahn-Harris, 2007, s. 5).

V 90. letech pak sledujeme další fragmentizaci heavy metalu a ztrátu popularity u glam metalu, ale i u klasických heavy metalových skupin jako Iron Maiden nebo Judas Priest. Na scéně se objevuje grunge v čele s Nirvanou nebo Alice in Chains. Do metalu se promítají vlivy hip hopu, progresivního rocku nebo folku. V první polovině 90. let z USA přichází nu-metal v čele s Korn nebo Limp Bizkit. Tento styl je hudebně postaven na rapu, funku, hardcoru, death metalu a grunge. Nu-metalisté jsou atypicky oblečeni ve sportovním oděvu a mají krátké vlasy. Od poloviny 90. let pak můžeme pozorovat vracející se popularitu trash metalu nebo power metalu. Naopak na začátku 21. století úpadek nu-metalu, který začal vytlačovat „*Nová vlna amerického heavy metalu*“, která vychází z extrémního metalu a jejím představitelem je například Killswitch Engage (Kahn-Harris, 2007, s. 133-137).

2.2 Vymezení black metalu

Zrod black metalu jako jednoho z žánrů extrémního metalu se spojuje hlavně s deskou „*Black Metal*“ od kapely Venom z roku 1982. Za další kapely, které hodně dopomohly vzniku tohoto žánru jsou považovány Mercyful Fate, Celtic Frost, Hellhammer nebo Bathory.

Hudebně se tyto kapely příliš neodchylují od jiných extrémně metalových odnoží, zejména pak od trash metalu. Hlavním pojičkem a důvodem, proč tyto kapely řadit do samostatného žánru je to, že se jedná o kapely satanistické, proto je řadíme do „*první black metalové vlny*“ (Lantorová, 2017, s. 51).

Vývoj black metalu pokračuje na přelomu 80. a 90. let, kdy se ve Skandinávii objevují kapely jako Burzum, Darkthrone, Satyricon, Emperor, Gorgoroth nebo Mayhem, ale i spousta dalších a vzniká takzvaná „*druhá vlna black metalu*“. Kapely z této vlny také bývají označovány jako „*True Norwegian black metal*“ nebo-li pravý norský black metal. Kromě daleko mrazivějšího, syrovějšího a nekvalitnějšího zvuku se od první vlny liší hlavně posunem role satanismu v tvorbě těchto kapel. Zatímco v případě kapel z první black metalové vlny hrál satanismus spíše roli hudebního vyjádření bez hlubší ideové základny, což v rozhovoru potvrzuje i kytarista Venom Jeffrey Dunn, který na otázku, jestli bylo hlavní motivací k užívání satanistických symbolů šokovat lidi odpovídá „*absolutně ano*“ (Dunn, McFadyen, 2014, č. 8:04). Tak v případě druhé black metalové vlny začal hrát satanismus roli náboženského a ideologického projevu. To vedlo k radikalizaci black metalové scény a přijetí satanistických, pohanských a silně antikřesťanských hodnot velkou částí tehdejší black metalové scény, což vyústilo v mnoho kontroverzních činů, které jsou s touto fází black metalu spojeny (Vrzal, 2009, s. 5).

Tyto činy se projevovaly, jak v umělecké stránce black metalu, kdy se například zpěvák Mayhem Per Yngve Ohlin vystupující pod přezdívkou Dead při vystoupeních řezal obřadním nožem nebo v případě, kdy byla explicitní fotografie jeho ostatků, po tom, co spáchal sebevraždu použita jako album cover desky Dawn of the Black Hearts. Kytarista kapely a její leader Øystein Aarseth alias Euronymous, který Deadovo tělo našel a pořídil fotografie, které byly použity na výše zmíněném album coveru. Jeho sebevraždu interpretoval jako manifest true black metalu a protest proti hodnotám současné společnosti a úpadku death metalu (Moynihan, Soderlind, 1998, s. 59-62). Dalšími kontroverzními činy, které se projevíly byly žhářské útoky na přibližně 50 norských kostelů během první poloviny 90. let. Vražda homosexuála Magne Andreassena bubeníkem Emperor Bårdem Guldvikem Eithunem, který si říká Faust nebo také vražda kytaristy Euronyma, který byl zavražděn jiným členem kapely Mayhem Christianem Vikernesem (který vystupuje také pod jmény Count Grishnackh nebo Varg Vikernes). Ten Euronyma zabil 23 bodnými ranami, jelikož se domníval, že ho Euronymus plánuje omráčit a unést do lesa, kde ho chtěl mučit a vyrobit z toho snuff film (Aites, Ewell, 2008). Vikernes byl za vraždu a 3 žhářské útoky odsouzen k 21 letům vězení, což je v Norsku nejvyšší možný trest.

Black metal zaznamenal další posun s nástupem kapel Dimmu Borgir nebo Cradle of Filth, které svůj zvuk obohatily o nové prvky jako klávesy nebo v případě Dimmu Borgir například i orchestr. Black metal se tak začíná stávat více přijatelnějším pro některé posluchačstvo a stává se více rozvětvenějším. Kolem přelomu tisíciletí se black metal začíná více rozpínat a black metalové kapely se začínají dělit do jednotlivých subžánrů podle toho jakou hudbu hrají. Například do subžánrů jako ambient black metal, symphonic black metal nebo blackened metal podle toho, kterou hudební složku do black metalu přidávají. Kapely se však mohou dělit i podle toho jaká témata zpracovávají a to třeba do pagan black metalu, který je zaměřen na pohanskou tematiku, unblack metalu, což je po hudební stránce black metal, který se texty zaměřuje na křesťanská témata jako je láska k bližnímu svému nebo nutnost boje proti zlu. Existuje také například red and anarchist black metal, který se vymezuje proti rasismu, neonacismu a věnuje se levicovým tématům. Na druhé straně spektra stojí nacionálně socialistický black metal, který naopak podporuje nacistické názory a nacistickou interpretaci pohanství.

Hudebníci, kteří jsou zastánci hudební podoby black metalu z doby jeho druhé vlny, toto štěpení a mísení s jinými žánry odsuzují a pokládají ho za komercializaci black metalu, který by měl dle jejich názoru zůstat undergroundový (Aites, Ewell, 2008). Naopak hudebníci, kteří se vydali cestou odklonu od zvuku druhé black metalové vlny vnímají black metal jako žánr s neomezenou tvůrčí svobodou, kde si mohou dělat co chtějí. To dobře ilustruje reakce Daniho Filtha ze skupiny Cradle of Filth na odsuzování jejich tvorby v seriálu *Metal Evolution* odpoví „*V black metalu nejsou žádná pravidla. O tom to celé je.*“ (Dunn, McFadyen, 2014, č. 39:55).

2.2.1 Black metal v České republice

Black metal se v České republice objevuje již v 80. letech minulého století a je reprezentován nejstarší českou black metalovou kapelou Törr, která se věnuje hraní black metalu od roku 1986, kapelou Master's Hammer, která dokonce se svojí deskou *Ritual* z roku 1991 získala mezinárodní uznání. Například hudebník Gylve Fenris Nagell, který vystupuje pod přezdívkou Fenriz se o tomto albu vyjádřil jako o „prvním norském black metalovém albu i když je z Československa“ (Fenriz, 2009). Další důležitou českou black metalovou kapelou je skupina Root, která se kromě své tvorby proslavila i osobou svého frontmana Jiřího „Big Bosse“ Valtera. Zpěvák skupiny je totiž kromě činnosti v kapele, znám jako zakladatel české odnože Církve Satanovy, kde se posléze stal Veleknězem. Tato církev

vyznává takzvaný LaVeyův satanismus a Big Boss ji po několika letech opustil kvůli posunu filosofie Církve Satanovy, se kterou nesouhlasil a kvůli časovým důvodům spojeným s kapelou (Škarda, 2008). Big Boss je také spisovatel a překladatel literatury se satanskou tematikou. Pod jeho jménem vyšly například *Nové satanské rituály* nebo *Rozhovory se Satanem* nebo přeložil *Satanskou bibli* (Paramba, 2018, č. 1:17:42).

Ač by se to vzhledem k délce působení skupin na tuzemské hudební scéně mohlo zdát nepravděpodobné, tak před několika lety na sebe skupiny Törr a Root opět strhly pozornost, když jim byl v roce 2016 zrušen koncert ve Valašských Kloboukách. V obci totiž došlo k mobilizaci místních katolíků a k jejich tlaku na zastupitele města, které následně rozhodlo o zrušení koncertu (Vrzal, 2007, s. 26).

Dnes fungují po celé České republice desítky black metalových kapel, které se věnují nejrůznějším formám black metalu ať, už v normálních kapelách nebo v jednočlenných projektech.

2.2.2 Vizuální stránka black metalu

Black metal má jakožto extrémní hudební žánr i velice specifickou vizuální podobu a vizuální sebe prezentaci kapel, které se tomuto žánru věnují. Tato podoba hudby spojená s vizualitou může být jedním z hlavních lákadel black metalu. Jak říká Jaroš (2011) v knize *Kmeny: současné městské subkultury* „Schopnost blacku pohltit člověka a odnést ho do své reality považují, vedle celkové atmosférickosti a obrazotvornosti, za největší výsadu žánru.“. Právě vizuální stránka kapel totiž podtrhne jejich poselství, které se tak stane uvěřitelnějším. K vizuální stránce black metalistů neodmyslitelně patří černý a bílý make-up, který si hudebníci nanášejí na obličej a malují si tak warpaint, ten má napodobovat masky pohanských válečníků, které měly zastrašit nepřátele nebo corpsepaint, který má připomínat mrtvolný výraz. Tyto masky jsou někdy doplněny falešnou krví. Takto nalíčené hudebníky nevidí divák pouze na pódiu při koncertu, ale typicky také na přebalech alb. Strohá černobílá fotografie jednoho ze členů kapely s takovýmto make-upem se objevila na album coveru mnoha black metalových desek. Jak poznamenává Fenriz z Darkthrone „*Nápad mít na obalu desky jednoho člena kapely s paintem v černobílé se stal ikonickým.*“ (Dunn, McFadyen, 2014, 34:59). Tento přebal měl navíc i praktický význam, jelikož v obchodě mezi tehdy běžnými přebaly trash metalových a death metalových alb, které byly často barevně malovány, tyto strohé černobílé přebaly vynikly (Aites, Ewell, 2008, č. 15:12). Na obalech black metalových alb se neobjevují jen tyto motivy. Protože v black metalu hraje velkou roli příroda, tak se na

albech objevují i náměty spojené se zimou nebo temnotou jako temné lesy nebo hory v mlze. Častý je samozřejmě i výskyt různých satanistických symbolů v podobě bafometů, převrácených pentagramů nebo obrácených křížů. Narazit můžeme i na výjev hořícího či spáleného kostela jako na LP *Aske* od skupiny *Burzum*, kde je vyobrazena fotografie kostela Fantoft, který se stal terčem žhářského útoku.

Samotná živá vystoupení bývají kromě warpaintů a corpsepaintů doplněna o různé jevištní rekvizity, kterými z pravidla bývají různé kostýmy, které na sobě hudebníci mají. Tyto kostýmy mohou mít podobu kápí, různého koženého oblečení spojeného s bodci nebo takzvané neo-medieval oblečení, které napodobuje středověk. Dalšími jevištními rekvizitami mohou být nejrůznější zbraně, erby či náboženské symboly. Show black metalových kapel také v některých případech bývá obohacena o ohnivou show. V dokumentu *True Norwegian Black Metal* je popsáno, jak vypadala jedna z kontroverzních show kapely Gorgoroth v Polském Krakově. „*Na jevišti byla spousta ovčích lebek. Také tam byly čtyři kříže, ke kterým byli přivázáni dva nazi muži a dvě nahé ženy. Měli zakryté obličeje a byli politi krví. Ovce měli reprezentovat stádo a my reprezentujeme kozu, která je individuální a připravena jít vlastní cestou a nemusí následovat stádo*“ (True Norwegian Black Metal, 2007, č. 9:07).

Samozřejmě existují i black metalové kapely, které podobných divadelních rekvizit nevyužívají a například se ani nemalují. Tento trend, kdy se upouští od klasické vizuální stránky black metalu se objevuje hlavně u modernějších black metalových kapel, které si pro své texty vybírají i jiná témata než satanismus a po hudební stránce svou hudbu kombinují s vlivy jiných žánrů. Za zmínku stojí i to, že ne všechny black metalové kapely koncertují a tudíž nemohou ani vystupovat. Jejich vizuální prezentace se tak odráží hlavně na obalech alb případně ve videoklipech. Jedná se například o jednočlené kapely Darkthone nebo Burzum.

2.2.3 Hudební stránka black metalu

Stejně jako v případě vizuální formy, kterou se black metaloví hudebníci vyjadřují, je i hudební forma black metalu svérázná a od ostatních stylů odlišná. Keith Kahn-Harris v domunetu *Metal Evolution – Extreme Metal* tvrdí „*Hodně lidí, kteří tuhle hudbu neposlouchají řeknou, že je to jenom hluk. Není to jenom hluk. Ve skutečnosti je to komplexní forma hudby*“ (Dunn, McFadyen, 2014, 4:32). Pro black metal obecně je velmi důležitý mrazivý a syrový zvuk, který má za úkol navodit posluchači kýženou mrazivou atmosféru. Black metaloví kytaristé zpravidla používají dost zkreslený zvuk kytary a na svůj nástroj hrají velmi rychle. Doprovod tomuto zvuku kytary obstarávají bicí, které z pravidla hrají ve

zběsilém tempu díky použití techniky takzvaných blast beatů, což je styl hraní, kdy bubeník udeří do bubnu 300-400 za minutu. V některých případech toto číslo může být i vyšší (Kahn-Harris, 2007, s. 30-33). Kapely první black metalové vlny vycházely z hudební stránky trash metalu a jiných extrémně metalových žánrů, ale kapely jako Venom nebo Celtic Frost tento zvuk posunuly k drsnějšímu a primitivnějšímu projevu (Dunn, McFadyen, 2014, č. 42:59).

Velký hudební posun zaznamenal black metal s příchodem své druhé vlny. Kapely z této vlny začaly takřka výhradně využívat hlasových technik, které se nazývají growl a scream. Screaming je hlasová technika, kdy zpěvák do mikrofonu text křičí vysokým tónem hlasu. Growling je naopak technika, kdy zpěvák texty reprodukuje velmi hlubokým, drsným hrdečným zvukem, který může připomínat střelbu z kulometu (Fusilli, 2006). Hlasová distorze díky použití těchto technik opouští prakticky všechny aspekty melodie v hlase a text skladeb je díky nim při poslechu prakticky nerozluštitelný (Kahn-Harris, 2007, s. 32). Druhá vlna black metalu jde pak s cílem dosáhnout, co nejmrazivější atmosféry a co nejsyrovějšího zvuku ještě dál. Black metalové kapely této éry nahrávaly své skladby naschvál, co nejméně kvalitně, jak v dokumentu *Until the Light Takes Us* popisuje člen Mayhem a Burzum Varg Vikernes „*Když jsem nahrával album, tak jsem svému producentovi řekl ať mi dá ten nejhorší mikrofon co má. Taky jsme jenom tak postavili bicí a nic jsme s nima nedělali. Většinou se musí dělat spousta věcí a všechno to naladit, aby to znělo dobře, ale to jsem nechtěl. Chtěl jsem, aby to byla rebelie proti dobré produkci. Říkejme tomu necro-sound nebo corpse-sound, protože to má znít nejhůře, jak to jen jde. Nakonec jsme to nahráli na mikrofon u sluchátek, protože to bylo to nejhorší, co jsme našli...Znělo to otrěsně.*“ (Aites, Ewell, 2008, č. 13:53).

Hudební stránka black metalu se začala znovu posouvat s kapelami, které do black metalu začaly přimíchávat vlivy jiných žánrů a začaly používat nové hudební nástroje. Příkladem můžou být například Cradle of Filth, kteří začali používat klávesy. Různé black metalové kapely přidaly například i housle, zvuk varhan nebo přidávají elektronický zvuk. Používat se vedle growlingu a screamingu začal i čistý vokál. Tyto kapely se pak také snaží o kvalitní produkci (Kahn-Harris, 2007, s. 30-33). Příkladem samy o sobě mohou být Dimmu Borgir, kteří z black metalu udělali téměř operu, jelikož kvůli dosažení opravdu teatrálního zvuku neváhali při nahrávání využít schopností symfonického orchestru (Dunn, McFadyen, 2014, č. 47:40).

2.2.4 Poselství black metalu

Pro každý umělecký směr včetně hudby a black metalu je důležitý její obsah nebo to jaké sdělení nebo poselství se snaží svým prostřednictvím předat. Extrémní metal obecně reprezentuje nepřetržitý průzkum temnějších oblastí, které jsou s dlouhodobě spojovány s nebezpečím a zlem (Kahn-Harris, 2007, s. 31). Metal a zároveň pak black metal zásadně čerpal z temných okultních prvků a temné kultury, které vychází z křesťanské démonologie. Díky této inspiraci vidíme jistý dualismus, kde proti sobě stojí dobré a zlé síly s tím, že strana zla je vyzdvihována a v kontextu této tvorby se stává ikonickou. Vidět můžeme i fascinaci jinými náboženskými a spirituálními tématy ať, už šlo například o různé apokalyptické předpovědi nebo využitím prvků z různých mytologií (Vrzal, 2017, s. 13). Black metal je ale jako žánr tematicky poměrně rozkročený a komunikuje řadu témat a poselství, se kterými je dobré se seznámit.

2.2.5 Satanistické poselství black metalu

U velkého množství black metalových kapel najdeme odkazy na satanistickou tematiku. V některých případech se také stává, že se samy členové black metalových kapel hlásí k satanismu jako k náboženství nebo ideologii, se kterou se oni samy osobně ztotožňují nebo satanismus prohlašují za svou životní filosofii. Pokud se ovšem do studia těchto kapel ponoříme hlouběji, zjistíme, že to jak hudebníci vnímají satanismus je dost odlišné.

Satanismus dělíme na tři proudy. Na náboženský satanismus, jehož přívrženci věří v Satana jako v nadpřirozenou bytost, kterou uctívají a ve jménu, které mohou provádět různé rituály nebo oběti. Další formou satanismu je antimorální satanismus. Příznivci této formy satanismu protestují hlavně proti křesťanství a jeho morálce. Ta je pro ně slabošská, pokrytecká a omezující. Naopak hlásají víru v člověka jako individualitu, která není ničím svázána a pokud vyloženě neublíží, tak je jí vše dovoleno. Vyznavači antimorálního satanismu v Satana jakožto nadpřirozenou bytost často nevěří. Třetí a poslední forma satanismu je antikulturní satanismus. Příznivci této formy satanismu o Satanovi jakožto bytosti moc neuvažují. Jejich prioritou je hlavně vzdor proti společenským a kulturním hodnotám křesťanství a snaha šokovat. Tento typ satanismu funguje z velké části jako programová opozice vůči křesťanství a je v black metalové kultuře nejrozšířenější. Jeho dalším aspektem je i to, že funguje jako jisté pojítko mezi hudbou a komunitou lidí kolem ní (Vrzal, 2009, s. 7-8).

Na black metalové scéně najdeme příklady všech tří typů satanistů. Jakožto zástupce prvního typu satanismu a to toho náboženského, můžeme uvést kytaristu a nejvýraznějšího člena skupiny Mayhem Euronyma. Ten se distancoval od LaVeyova satanismu a kritizoval ho

za podporu individuality a svobody člověka, což byly hodnoty, které on veřejně odmítal a pohrdal jimi. Sám také prohlašoval, že věří ve zosobněného Satana jakožto bytost a všechny ostatní formy satanismu odmítal. Dle satanismu také definoval black metal. Podle Euronyma platilo to, že když kapela není satanistická, tak nemůže být ani black metalová (Mokrý, 2016, s. 21). Podle Granholma (2013) zažíváme v posledních letech jistý okultní obrat, kdy dochází ke spojení vážně míněného náboženského přístupu, hudby a okultisticko-magické praxe. Tento směr Granholm pojmenovává jako ritual black metal. Skupiny, které do tohoto žánru spadají pak pojímají koncerty jako okultní rituály, při kterých se snaží vyvolat různá božstva, entity či temné síly na tento svět, aby ho například narušovaly. Kapely z této odnože black metalu, které jsou zároveň satanistické, tedy také můžeme zařadit do náboženského typu satanismu.

Do dalšího typu antimorálního satanismu můžeme zařadit i Církev Satanovu, která se řídí myšlenkou LaVeyova satanismu jakožto směru, který zdůrazňuje individualitu a svobodu člověka. I tento typ satanismu, který má na black metalové scéně své příznivce se však setkává s kritikou od jiných přívrženců antimorálního satanismu. Například baskytarista Gorgoroth Tom Cato Visnes, který si říká King of Hell prohlásil, že v tvorbě kapely vůbec nejde o samotnou hudební stránku, ale jde především o satanské poselství (The Norwegian Black Metal, 2007, č. 8:44). Sám kritizuje LaVeyovský satanismus, protože podle něj není dostatečně individualistický a dostatečně nepodporuje svobodu jedince (Lantorová, 2017, s. 52). Dalším ze stoupců antimorálního satanismu je Kristian Eivind Espedal známý pod uměleckým jménem Gaahl. Na otázku, co pro něj znamená Satan odpověděl „*Svobodu... Satanismus je svoboda jedince umožňující osobní růst a možnost stát se supermanem. Každý, kdo se narodí jako král, tak se stane králem. Každý, kdo se narodí jako otrok nikdy nepozná Satana.*“ (Dunn, McFadyen, 2005, č. 1:16:59). LaVeyovský satanismus také odsuzuje, jelikož považuje následovníky LaVeye za slabochy, kteří nejdou vlastní cestou a jdou se stádem, které neumožňuje osobní rozvoj individua (Lantorová, 2017, s. 55).

Jako příklad kapely třetího druhu satanismu se dají uvést například polští Behemoth. V případě této kapely, totiž funguje satanistická tematika v kontextu katolického Polska především jako kulturní a společenský protest. Satanistická tematika je totiž jednou z nejefektivnějších protikřesťanských zbraní, které jsou dostupné (Kahn-Harris, 2007, s. 40).

2.2.6 Pohanské poselství black metalu

Satanismus ve spojení s black metalem je možná notoricky známý, ale rozhodně není jediným poselstvím black metalu. Dokonce se má za to, že označení druhé vlny norského black metalu jako satanistické, není úplně výstižné, jelikož se jednalo spíše o pohanskou a protikřesťanskou vlnu (Lantorová, 2017, s. 60). Na začátku 90. let se například Varg Vikernes začal postupně odvracet od satanismu směrem k nacionálnímu socialismu a pohanství a to pak konkrétně k ódinismu. Své skutky pak interpretoval v pohanském úhlu pohledu a to tak, že usiluje o vymýcení křesťanství a znovu navrácení Norska směrem k pohanství, které se ovšem nerovná satanismu. V roce 1993 například vydal LP *Aske* kapely Burzum, které mělo na přebalu alba vyobrazený jeden z vypálených kostelů. Podobnou propagací chtěl Vikernes přivést na tuto cestu další mladé lidi (Vrzal, 2009, s. 18). Tento kostel byl podpálen v termínu 6.6., což byl 6. den v týdnu. Díky tomu si všichni tento žhářský útok, ze kterého byl Vikernes obviněn vykládali jako satanismus. Existuje však názor, že toto datum nesouviselo se satanismem, ale spíše s odkazem na 6. červen roku 739, kdy byl přepaden Britský klášter Lindisfarne Vikingy z Hordalandu, což je kraj, ze kterého Vikernes pochází. Tento vikingský nájezd je navíc považován za první historicky prokazatelný nájezd, který mají na svědomí Vikingové z tohoto kraje (Moynihan, Soderlind, 1998, s. 88-89). Přibližně v polovině 90. let se black metalová scéna začíná rozpadat na část satanistickou a část pohanskou s tím, že část satanistického proudu odešla do proudu pohanského, což můžeme sledovat například i v rámci přeměny log jednotlivých kapel, které nahrazovaly satanistické symboly těmi pohanskými. Kupříkladu to mohou být kapely Nokturnal Murtum nebo Absurd (Vrzal, 2009, s. 19). V dnešní době se mnoho black metalistů dívá na satanismu jako na překonanou věc a od satanismu se odklání k pohanství, které si pořád zachovává tradiční black metalový odpor ke křesťanství. Satanismus zdaleka není jediným black metalovým tématem (Vrzal, 2011, s. 77). Je také třeba zmínit, že okultní obrat popisovaný Granholmem (2013) se nemusí nutně týkat pouze satanistických kapel a do subžánru ritual black metal, tak klidně mohou spadat i pohanské kapely.

2.2.7 Politické poselství black metalu

Politické ideologie se v black metalu začaly objevovat na začátku 90. let společně s pohanstvím, což nebyla náhoda, jelikož pohanství bylo populární také v krajně pravicových strukturách. Částí této black metalové scény, totiž došlo k odmítnutí satanismu jakožto náboženství, které má základy v židovsko-křesťanské mytologii a jeho nahrazení právě pohanstvím (Mokřý, 2016, s. 22-23). Již zmiňovaný Varg Vikernes se snažil zformovat širší

pohanské hnutí, které by prosadilo sociokulturní a náboženskou změnu. Proto v roce 1993 založil organizaci *Norsk Hedensk Front*, ze které se postupem času zformovala *The Pagan Front*, která se hlásí k árijství, bílé rase a pohanským hodnotám. Tato organizace funguje spíše jako světová síť, která zastřešuje árijské distributory, vydavatelství a labely a podporuje tak „pro-árijské“ umělce. Díky Vikernesovu odkazu vzniká také zcela nová odnož black metalu *nacionálně socialistický black metal*, což je odnož, která se k ultrapravicové ideologii otevřeně hlásí. Klíčovými prvky v hudbě kapel, které se hlásí do této odnože, jsou snahy o nacionálně socialistickou interpretaci pohanství a satanismu společně s rasismem a antisemitismem (Vrzal, 2009, s. 20-22). Je nutné dodat, že *nacionálně socialistický black metal* je v rámci black metalu pouze malým proudem, který black metalová většina zavrhuje (Kahn-Harris, 2007, s. 155-156).

K vyhraněným politickým názorům neinklinoval pouze Vikernes, ale i Euronymous, který byl naopak ultralevicově zaměřen o čemž svědčí i to, že byl členem marxisticko-leninského uskupení *Red Youth*. Na rozdíl od Vikernese ho v tomto politickém názoru nenásledovala výraznější část black metalistů (Moynihan, Soderlind, 1998, s. 73). Až později došlo k založení další politicky zaměřené odnože black metalu. Tentokrát s názvem *rudý a anarchistický black metal*, který vznikl jako reakce na nacionálně socialistický black metal a kapely, které do této odnože spadají, komunikují hlavně témata antifašismu, antikapitalismu, anarchie nebo komunismu.

2.2.8 Ostatní poselství black metalu

Temná black metalová témata se netočí pouze kolem satanismu, tajemného evropského pohanství nebo vyhraněných politických ideologií, ale i kolem přizemnějších a osobnějších emocí a problémů, které umí být stejně temné jako satanistické rituály. Řeč může být například o motivu jako je válka, ale také o tématech smutku, vyloučení, osamělosti, násilí, negativních sociálních a psychologických jevech nebo přímo o duševních chorobách (Vrzal, 2017, s. 13). Kolem těchto témat dokonce vznikla i jedna odnož black metalu, která se nazývá *Depressive suicidal black metal*. Hudba této odnože sice staví na hudebním projevu kapel druhé black metalové vlny a někteří interpreti z tohoto subžánru se odkazují na satanismus, jakožto nosnou ideologii black metalu, ale v textech se věnují především tématům deprese, misantrie nebo sebevraždy. Jako příklady kapel, které se tomuto subžánru věnují mohou uvést skupiny Silencer, Shining nebo českou kapelu Trist.

Jak je vidět black metal je tématicky poměrně široký žánr, jehož poselství zasahuje do náboženství, osobní ideologie nebo politického názoru, ale i do osobních krizí a temných emocí. Vidíme také, že ani samotné satanistické poselství nemusí být vždycky stejné a že různá pojetí satanismu v black metalu si mohou být poměrně vzdálená.

2.3 Dramaturgická sociologie

V této práci jsem se rozhodl vycházet z dramaturgické sociologie jakožto oboru interpretativní sociologie. Základy dramaturgické sociologie položil americký sociolog Erving Goffman, který popisuje to, jak na účastníky sociálních interakcí působí různé faktory každého z těchto účastníků. Může jít například o profesi, sociální status nebo i vystupování a oblečení, což jsou faktory, které tyto účastníky dostávají do určitých rolí. Jelikož svou roli hrají i faktory, které dokážeme kontrolovat, můžeme i ovlivnit dojem, který si ostatní účastníci sociální interakce odnesou. Tento dojem může být také vytvořen záměrně a nemusí být pravým odrazem naší podstaty. Roli těchto faktorů a jejich využívání v rámci sociálních interakcí Goffman (1999) ilustruje na metafoře divadla a hereckých výkonů v knize Všichni hrajeme divadlo.

2.3.1 Herecké výkony, dojmy, fasáda a regiony

Goffman (1999) ve své knize popisuje řadu pojmů, které ovlivňují sociální interakci. Sociální aktér, ale nemusí být vždy přirozený a nenucený, ale může se záměrně snažit o vyvolání určitého dojmu. Ten může vyvolat třeba i verbální komunikací nebo gesty, které může vědomě ovlivňovat i tak, aby ostatním předávala nepravdivou informaci. Black metalový hudebník se například těmito prostředky může snažit vyvolat dojem přívržence satanismu a při komunikaci s fanoušky, tak skutečně může vystupovat, ale v osobním životě takový vůbec být nemusí. Jedním z pojmů, který je v této teorii používán je například fasáda, která představuje rekvizity, které sociální aktér používá proto, aby jeho role a dojem, který chce v ostatních účastnících sociální interakce vzbudit. Součástí fasády mohou být různé věci, jako oděv nebo různé nástroje. Může to být také vzhled nebo způsob vystupování, ale také věci, které jsou neměnné jako barva pleti. V kontextu black metalu to pak může být war paint

nebo corpse pain, který hudebníci využívají při svých vystoupeních. Různé náboženské symboly, zbraně nebo jiné věci, které při vystoupení a své prezentaci využívají nebo gestikulace a to jak se chovají. V případě některých hudebníků to může být i zdůrazňování své rasy (Goffman, 1999, s. 29-35).

Autor dále rozlišuje pojmy přední a zadní region. Přední region je místo, kde jsou připraveny pomůcky a rekvizity pro provedení výkonu a předání kýženého dojmu. V případě hudebníků to je jeviště, hudební videoklip nebo to může být i rozhovor, který je určený pro fanoušky. Zadní region je pak prostor, který slouží pro vystoupení z role nebo i pro nácvik vystoupení. Jedním z klíčových znaků zadního regionu je to, že v něm jsou vidět tajemství a skrývané stránky aktérů, kteří v něm vystupují ze svých rolí. Tento prostor je pak pro diváky nepřístupný, jelikož by pobyt v něm vedl k zdiskreditování role aktéra, kterou se snažil předat při vystoupení. Příkladem zadního regionu pak může být backstage nebo zkušebna (Goffman, 1999, s. 108-139).

Aktér, který chce v jiných vyvolat určitý dojem musí udržet kontrolu nad svými výrazovými prostředky a vyhýbat se narážkám a gestům, které k jeho roli nepatří. Pokud by se toho nevyvaroval, tak hrozí, že pozorovatelé těmto gestům a narážkám, které do role nepatří přisoudí příliš velký význam a zprávu špatně pochopí, což si mohou pozorovatelé v důsledku vyložit jako to, že jsou podváděni a to i v případě, že aktér svou roli myslí upřímně (Goffman, 1999, s. 53-65).

Jedinec může mít mnoho důvodů, proč usilovat o vyvolání určitého dojmu spojeného se svou osobou. Těmito důvody mohou být třeba osobní ambice, kariéra nebo společenské postavení v určité skupině lidí. Samozřejmě se také nedá vyloučit, že je jedinec s tím, co prezentuje plně ztotožněn.

2.3.2 Ztotožnění se a distanc

Pojmy ztotožnění a distanc jsou zcela klíčové pojmy pro tuto práci. Goffman (1999) tyto dva pojmy vysvětluje jako dva protipóly, které představují dva přístupy k hrané roli. V případě ztotožnění se s rolí se jedná o situaci, kdy aktér přijme svou roli jako faktickou realitu s tím, že tuto roli neopouští ani v zadním regionu. V případě black metalu by to znamenalo, že témata a poselství, které se hudebníci snaží šířit ve své hudbě pro ně mají skutečný obsah, se kterým se ztotožňují a který se touto formou snaží předat dále.

Distanc je pravý opak takového přístupu, kdy aktér svou roli přijímá pouze v předním regionu a mimo něj si od role zachovává naprostý distanc. V případě black metalu je to

situace, kdy se hudebník s tématy a poselstvím, které se v jeho hudbě objevuje neztotožňuje a texty o vypalování kostelů nebo uctívání Satana jsou brány pouze jako zaběhnuté žánrové klišé a black metalu se tito hudebníci například věnují “pouze” kvůli tomu, že se jim tento žánr líbí po hudební stránce.

2.3.3 Ztotožnění se s poselstvím v kontextu black metalu

I když si black metaloví hudebníci vybírají velmi kontroverzní a extrémní tematiku, kterou do svých skladeb dávají, tak na heavy metalové scéně nejsou jediní, kdo tak například s tématem satanismu činí. Rozdíl je v tom, že hudebník, který se nevěnuje black metalu se nemá problém přiznat k tomu, že jsou jeho texty uměleckou nadsázkou. To dobře ilustruje rozhovor v dokumentu *Metal: A Headbanger's Journey* s Tomem Arayou z trash metalové skupiny Slayer, který je katolík. Na dotaz, jak do toho, že je v soukromém životě katolík zapadají skladby jako *God Hates Us All* odpověděl “*Není pravda, že by nás Bůh nenáviděl. Jen je to skvělejší název, kterej naštvě hodně lidí*“ (Dunn, McFadyen, 2005, č. 1:08:49). Ve stejném pořadu se na téma ztotožnění heavy metalových hudebníků s jejich uměleckým poselstvím vyjádřil i člen kapely Slipknot Corey Taylor „*Kdo si umí představit Black Sabbath bez převráceného kříže? Kdo si umí představit Slayer bez pentagramu? Je to vizuálně přitažlivý. Člověka to přitáhne k určitý kapele. Nemyslím si, že by někdo z těch, kdo to používá ve skutečnosti chtěl, aby Satan vládnul světu. Je to jen něco, co vylepšuje show.*“ (Dunn, McFadyen, 2005, č. 1:06:22). Dokonce i Jeffrey Dunn, což je kytarista kapely Venom, která spadá do první vlny black metalu bez problémů kladně odpovídá na otázku, jestli bylo hlavní motivací k užívání satanistických symbolů šokovat lidi (Dunn, McFadyen, 2014, č. 8:04). Přiznává se tak k užití tzv. reaktivního satanismu, který si přisvojuje křesťanské symboly zla pouze za účelem šokovat bez toho, aby hrály hlubší spirituální nebo ideologickou roli (Vrzal, 2015, s. 18-19).

Stejný názor na to, zda se heavy metalové kapely ztotožňují či nikoliv se svým poselstvím má i producent Monte Conner, který nepochybuje o tom, že heavy metalové kapely se neztotožňují s tím, co zpívají. Nemyslí si to pouze v případě kapel z druhé black metalové vlny „*Kapely, co chtějí vypadat nejdrsnější si vybírají ty nejdrsnější náměty. Není to tak, že by tomu ty lidi věřili. Jedná se jen o obrazotvornost a doprovod muziky, i když je fakt, že to někdy neplatí. Norský kapely to berou vážně. Jejich skutky hovoří jasně.*“ (Dunn, McFadyen,

2005, č. 1:10:58). Pravdou je, že se black metaloví hudebníci ke kontroverzním činům jako k vypalování kostelů a k dalším podobným věcem v rozhovorech dokonce samy hlásí. Například Jørn Inge Tunsberg z kapely Hades Almighty komentoval žhářský útok na kostel v Åsane, za který si odseděl dva roky ve vězení těmito slovy „*Nejdůležitější věc, co se stala byla ta, že ten kostel lehnul popelem. Stál jsem si za tím tehdy, stojím si zatím teď a budu si zatím stát, až do smrti.*“ Na to, proč to pro něj má takový význam odpověděl, že se jedná o přihlášení se ke snaze zničit křesťanství (Dunn, McFadyen, 2005, č. 1:15:40). V podobném duchu se nesla odpověď Gaahla z Gorgoroth „*Pálení kostelů a všechny ty věci kolem 100% podporuju. V budoucnosti by jich mělo ještě přibývat. Musíme odstranit všechny stopy toho, co křesťanství představuje.*“ (Dunn, McFadyen, 2005, č. 1:17:22). Dokonce i Grtle Kjellson z Enslaved, což je kapela, která se od satanismu veřejně distancuje (Lantorová, 2017, s. 59) na dotaz ohledně zapalování kostelů odpověděl „*Svým způsobem si o to křesťanství koledovalo. Norové nebyli křesťané a byli k tomu donuceni násilím někdy před 1000 lety. Rozhodně jsem kvůli tomu kostelu netruchlil, ale ani jsem se neradoval. Nicméně z historického hlediska si to křesťanství zasloužilo.*“ (Dunn, McFadyen, 2005, č. 1:18:40).

Jak je patrné, tak heavy metaloví hudebníci a dokonce i zástupce skupiny Venom, která se řadí k raným black metalovým kapelám při rozhovoru vystoupili ze své role a nedělalo jim problém přiznat to, že užívání kontroverzní symboliky je “pouze” jejich uměleckou nadsázkou, která má za účel naštvat nebo šokovat.

Z této své role, ale nedokázali vystoupit všichni ostatní black metaloví hudebníci, kteří vystupovali ve stejném pořadí. To může znamenat buď to, že i prostor, který jim byl tímto rozhovorem poskytnut vnímají jako přední region, kde je stále potřeba vystupovat ve své roli, ve které jsou tak uvěřitelní, že o ní dokázali přesvědčit i producenta Monte Connera, který je díky své profesi zvyklý pracovat s jinými heavy metalovými hudebníky jejichž roli ovšem prohlédnout dokázal. Může to, ale znamenat i to, že se s poselstvím, které komunikují ztotožňují.

3 Metodologie

V této části uvádím mou motivaci ke zkoumání zvoleného výzkumného problému. Následně čtenáře seznámím s hlavními výzkumnými otázkami stejně jako s dílčími výzkumnými otázkami a ty obhájím. Poté vysvětlím a obhájím jakými metodami a technikami jsem se rozhodl tento problém zkoumat a následně analyzovat. A na konec čtenáře seznámím s tím,

jakým způsobem proběhly rozhovory, které jsem v tomto výzkumu využíval a jak probíhal výběr participantů pro tyto rozhovory.

3.1 Motivace k danému tématu

K tématu mé bakalářské práce mě dovedl můj zájem o tvrdou hudbu, o kterou se z pozice fanouška a nutno podotknou, že ne z pozice hudebníka nebo člověka, který by uměl hrát na byt' jen jediný hudební nástroj zajímám. Nikdy jsem nebyl velkým fanouškem hip-hopu a dalších hudebních žánrů, které se v době, kdy jsem navštěvoval základní školu držely na špičce hudební hitparády a byl jsem zkrátka smířen s tím, že pro mě nebude poslech hudby něčím zajímavým nebo dokonce něčím pro co bych se dokázal nadchnout. Na první okamžik, kdy jsem narazil na „tvrdší“ muziku, která mě oslovila si pamatuji dodnes. Bylo to na prvním stupni základní školy, kdy jsem během jednoho odpoledne hrál kultovní počítačovou hru GTA San Andreas a zkoušel v ukradeném autě najít rádiovou stanici, která by mě oslovila. Po několika přeladění stanic jsem naladil „Rádio x“, kde jsem zaslechl tóny skladby Sweet Child O' Mine od Guns N' Roses a později i další skladby například od Rage Against The Machine. I když se nejedná vyloženě o heavy metalovou hudbu, ale spíše rockovou či hard rockovou, tak mě tento okamžik přivedl k zájmu o heavy metal a k aktivnímu poslechu jiných známých rockových a metalových kapel jako Led Zeppelin, Def Leppard, Iron Maiden, Rainbow nebo Alice in Chains. Tím nechci říct, že bych podobné kapely před popisovaným okamžikem neslyšel například z rádia, ale jde spíš o to popsat tu sílu okamžiku, kdy jsem si uvědomil, která hudba se mi líbí a co chci poslouchat.

S nástupem na střední školu mi přestal „obyčejný“ rock a heavy metal stačit a začal jsem hledat něco tvrdšího a extrémnějšího. V té době jsem narazil na trash metal a Slayer a do dnes si pamatuji pocit, když jsem poprvé viděl záznam z koncertu a slyšel skladbu God Hates Us All. Na metalová poselství v podobě temných a hororových témat v tvorbě kapel, které jsem běžně poslouchal jsem byl zvyklý, ale nebyl jsem zvyklý na tak brutální a přímočarou komunikaci těchto témat a symbolů okolo kterých mé dosavadní oblíbené kapely spíše našlapovaly. Osobně se považuji za ateistu, ale vzpomínám si, že mě tehdy zaskočila absolutní přímota, samozřejmost a asi dalo by se říci i drzota, se kterou tato kapela bořila postavu Boha jakožto autority, která je pro spoustu lidí posvátná a nedotknutelná. Jak jsem později zjistil, tak podobnou zkušenost šoku jsem neměl sám. Něco takového popisuje i producent Monte Conner *„Když jsem poprvé viděl Venom, tak jsme se bál koupit jejich nahrávku, protože mi to připadalo, až moc extrémní. Z dnešního pohledu mi to přijde směšné,*

ale tehdy mi to opravdu připadalo strašidelný a znepokojující.“ (Dunn, McFadyen, 2005, č. 1:07:24). Vzpamatování z tohoto šoku mi netrvalo dlouho a můj zájem o heavy metalovou hudbu nabral směr postupného objevování extrémnějších žánrů metalu jako death metal, metal core a samozřejmě i black metal, který mě fascinoval svou tajemností a po pravdě i svou kontroverzní historií, kterou jsem si nikdy pořádně nedovedl vysvětlit, respektive odpovědět si na otázku, zda za těmito činy stojí opravdu náboženské a ideologické pohledy, které tyto kapely komunikují nebo zda bylo motivací pro spáchání těchto činů něco jiného.

Nad touto otázkou jsem začal znova přemýšlet, když jsem před třemi lety začal studovat sociologii a seznamovat se s různými sociologickými koncepty, které vysvětlují motivaci lidí pro různé činy a které vysvětlují to, proč se různí aktéři ve společnosti chovají, tak jak se chovají. Při volbě tématu mé bakalářské práce se tato otázka znovu přirozeně vynořila a já jsem se rozhodl, že se pokusím o to, abych zjistil alespoň dílčí část odpovědi na tuto otázku, která mě provází již několik let.

3.2 Výzkumné otázky

V této práci mám formulovány dvě hlavní výzkumné otázky, kterými jsou:

Co je hlavní poselství black metalu?

Tato otázka je zcela klíčová, neboť samotných poselství a výkladů toho, co black metal je a co představuje může být celá řada. V teoretické části této práce je popsáno to, kolika tematickými směry se black metal vydává a také to, že i každý jeden z těchto směrů může pro každého hudebníka znamenat něco úplně jiného. Například pouze různých druhů a pojetí satanismu je celá řada a to i v případě zúžení záběru na jeden z těchto proudů, zjistíme, že v tomto jednom samotném proudu existuje celá řada výkladů a pojetí, tak jako například v antimorálním pojetí satanismu. Druhá otázka zní:

Jak se s black metalovým poselstvím hudebníci ztotožňují?

Právě pro zodpovězení druhé výzkumné otázky je ta první zcela klíčová. Neboť to, co je hlavní poselství black metalu pro samotné hudebníky nelze nijak zobecnit. Pro zjištění toho, jak se hudebníci ztotožňují s tím, co black metal říká a představuje je tedy klíčové nejprve vědět, co pro ně samotné black metal představuje a až poté je možné zjišťovat zda jsou s tím

ztotožnění nebo zda se od toho distancují. Například tedy, zda jsou o svém pojetí satanismu přesvědčeni a žijí podle něho i v osobním životě nebo zda je pro ně hlásání těchto hodnot při koncertě „pouze“ víkendovým vyblbnutím a toto téma si vybrali díky tomu, že je v black metalovém prostředí časté.

Pro zodpovězení těchto dvou hlavních otázek jsem si samozřejmě musel vymezit další dílčí výzkumné podotázky, které mi pomohou hlouběji porozumět zkoumané problematice. Tyto otázky jsou:

Co a jakým způsobem black metalový hudebníci komunikují?

Je pro hudebníky důležitá identifikace se samotným black metalem?

Co pro hudebníky black metal představuje a jak ho vnímají?

Díky první dílčí výzkumné otázce zjistím, co je téma, které daný hudebník ve své tvorbě upřednostňuje. Nebo zda při své prezentaci využívá různých rekvizit, převleků nebo make-upu a co tím chce předat divákům, kteří jeho tvorbu sledují.

Druhá dílčí otázka slouží ke zjištění, jestli se hudebník sám vůbec identifikuje jako black metalista a to jak pro něj důležité se takto identifikovat nebo jak je pro něj důležité, zda ho takto vidí okolí.

Třetí dílčí otázka pomůže zodpovědět nejen to, co pro hudebníka black metal jako takový znamená, ale i to do jaké míry je s tímto významem ztotožněn nebo to, jak důležitý je black metal pro něj osobně. Tato podotázka také pomůže zjistit umělcův názor na fragmentaci black metalové scény a to zda se přiklání spíše k modernějšímu black metalu, který je ovlivněn řadou jiných hudebních žánrů nebo jestli je zastáncem klasického hudebního podání z doby druhé black metalové vlny.

3.3 Metody výzkumu

Vzhledem k povaze terénu, kterému se v tomto výzkumu věnuji a hudebnímu žánru, který je velmi specifický a různorodý a tudíž vyžaduje schopnost porozumět jednotlivým perspektivám lidí na mnou zkoumanou problematiku, tak jsem zvolil metodu kvalitativního výzkumu. Kvalitativní výzkum mi umožňuje flexibilně reagovat na různé podmínky a situace, jelikož nevyužívá standardizovaných metod a umožňuje induktivně analyzovat a interpretovat získaná data. Tento typ výzkumu mi také umožní porozumět chování jedince ve specifickém

prostředí, ve kterém se budu pohybovat (Hendl, 2008). Kvalitativní výzkum mi rovněž umožní získat potřebné informace a hluboký vhled do zkoumané problematiky, což by v případě kvantitativních metod nebylo možné (Corbin, Strauss, 2014, s. 11-12).

Výzkumným nástrojem, který chci pro tento výzkum využít je rozhovor. Vzhledem k tomu, že mám stanovené výzkumné otázky i dílčí podotázky, na které chci zjistit odpovědi a ze kterých vycházím, tak volím polostrukturovaný rozhovor, který mi poskytne rámec rozhovoru ve formě předpřipravených témat a otázek, ale zároveň mi umožní flexibilně reagovat v situaci, kdy respondent narazí na zajímavé téma nebo myšlenku, které se v rámci rozhovoru mohu chytit a rozvinou ji do hloubky do jaké ji v tomto výzkumu potřebuji rozvinout. Polostrukturovaný rozhovor nabídne v tomto ohledu řadu možností, jak rozhovor respondentovi přizpůsobit (Bryman, 2008, s. 437). Další výhodou této techniky je to, že zachycuje výpovědi respondentů v jejich přirozené podobě a v jejich přirozeném prostředí, což je vzhledem k terénu, který zkoumám výhodou.

Veškeré rozhovory jsem nahrával na audio záznam na svém mobilním telefonu a následně je přepisoval do písemné podoby, které jsem dále podrobil analytickému zkoumání. Tyto rozhovory jsem analyzoval pomocí otevřeného kódování, kdy byl kód vnímán jako symbol, který byl přiřazen k úseku dat, aby se dal následně kategorizovat a vztáhnout k jednotlivým výzkumným otázkám a teorii ze které vycházím (Hendl, 2008, s. 228). Při kódování jsem postupoval, tak že jsem si nejprve definoval jednotlivé kódy, které jsem posléze přiřadil k jednotlivým úsekům textu, které mi přišly zajímavé a které byly vztaženy k jednotlivým výzkumným otázkám. Následně jsem tyto úseky textu rozvrhl do různých kategorií, které jsem dle kódu roztřídil a samotné citace dále rozčlenil do podkategorií.

3.4 Výběr výzkumného vzorku respondentů

Výzkumný vzorek respondentů pro tuto práci jsem ustanovil podle předem daných měřítek a podmínek. Jednou z nejdůležitějších podmínek pro výběr respondentů bylo to, aby byl respondent black metalový hudebník. To znamená, aby měl zkušenosti s aktivním hraním v některé black metalové kapele nebo ze sólového black metalového projektu. Další podmínkou je to, že kapela nebo projekt, kde hraje musí být český. Svůj výzkum jsem totiž omezil na českou black metalovou scénu. Přirozeně jsem se snažil o co největší různorodost respondentů a to jak v rámci věku, tak v rámci míst, ze kterých tito hudebníci jsou. Kontakt na respondenty jsem získal prostřednictvím přátel, kteří některé black metalové hudebníky znali nebo na základě dostupných kontaktů uvedených na internetu. Hudebníky jsem poté oslovil

podle formy kontaktu, který jsem získal a to prostřednictvím emailu, aplikace messenger nebo telefonního čísla.

3.5 Charakteristika rozhovorů

Celkově jsem provedl 10 kvalitativních rozhovorů s black metalovými hudebníky. Rozhovory trvaly v rozmezí přibližně 25 a 55 minut a byly uskutečněny v červenci 2020. Respondenti se řadili jak k mladším členům české black metalové scény a spadali tedy do kategorie 20-30 let tak, až k black metalovým hudebníkům, kteří jsou na scéně aktivní od jejího založení. Respondenti rovněž pocházeli z různých koutů České republiky od Ústí nad Labem přes Prahu, Středočeský kraj, České Budějovice a Brno. Vzhledem k jejich výrazné převaze na české black metalové scéně byli všichni respondenti muži. Osobně jsem preferoval osobní setkání s respondenty. Místa kde jsem se s nimi setkával jsem nechával na respondentech a to jak z důvodu, aby rozhovor probíhal v prostředí, kde se cítí dobře a kde se budou moct otevřít, tak z důvodu, že některé rozhovory probíhaly ve městech, která neznám a vhodnost místa pro rozhovor bych musel pouze odhadovat bez předchozí osobní zkušenosti s podnikem. I tak osobní rozhovory probíhaly ve všech případech v restauračních zařízeních, kde jsme mohli o tématu hovořit a zároveň využít služeb těchto podniků a příjemně se občerstvit, což některým rozhovorům určitě pomohlo. Některé rozhovory jsme ale i přes svou preferenci musel provést prostřednictvím telekomunikační platformy jako skype či videochat na facebook messengeru a to z důvodu časové zaneprázdněnosti muzikantů či preference dálkového spojení z jejich strany. V jednom případě proběhl rozhovor prostřednictvím telefonního hovoru. V případě rozhovorů, které proběhly osobně jsem všem respondentům předal informovaný souhlas k podepsání. V případě rozhovorů, které proběhly přes internet či po telefonu jsem informovaný souhlas před začátkem rozhovoru celý přečetl a požádal respondenta o ústní souhlas, který jsem vždy obdržel.

Jelikož jsou respondenti veřejně vystupující umělci, kteří se dají relativně rychle a snadno dohledat na internetu, tak jsem provedl následující opatření. Jména která u participantů uvádím jsou sice přezdívky, které se v black metalové scéně používají, ale rozhodně je nepoužívají daní hudebníci ani nijak nereflektují obsah jejich tvorby. Stejně tak neuvádím, jakou pozici či na který nástroj v kapele daný muzikant hraje, jelikož to pro výzkum není podstatné a je to pouze další věc, kterou by se dal hudebník na relativně malé české black metalové scéně identifikovat.

4 Empirická část

Na základě analýzy přepisu polostrukturovaných rozhovorů jsem tuto část rozdělil do dvou tematických kapitol. V každé z nich se budu snažit zodpovědět jednu z vytyčených výzkumných otázek.

4.1 Co a jak black metalisté říkají a co to pro ně znamená?

Smyslem první kapitoly empirické části práce je zodpovědět první výzkumnou otázku. *Co je hlavní poselství black metalu?* A představit, co se hudebníci, které jsem vyzpovídal snaží ve svých textech komunikovat, jaký dojem se posluchači snaží předat a jaké techniky pro jejich komunikaci volí. Zda vystupují v nějakých převlecích či s war painty nebo corpse painty. Zkrátka jak slovy Goffmana (1999) vypadá jejich fasáda a jaký dojem se snaží jakožto sociální aktéři vyvolat. V této kapitole bych chtěl dále zodpovědět to jaký názor mají hudebníci na fragmentaci black metalu do jeho jednotlivých odnoží.

4.1.1 Témata black metalu a dojem z nich

Témat, poselství a dojmů, které se black metaloví hudebníci tradičně snaží vyvolávat je velké množství, jak jsem již dříve v této práci nastínil. Otázkou je, zda se od těchto témat hudebníci v České republice neodchylují nebo jestli se zde naopak neobjevují jiná témata. Odpovědi na to, co se snaží hudebníci prostřednictvím black metalu komunikovat a jaký to má předat dojem se dají rozdělit do tří kategorií. První z těchto kategorií tvoří hudebníci, kterým jde v první řadě především o hudební složku black metalu a nad tématem hudby a textů moc nepřemýšlejí. Typické odpovědi těchto hudebníků vypadají takto: „*Dělám to čistě z toho důvodu, že mě to baví. To je prostě základ všeho. Já poselství šířit nepotřebuju.*“ (Rimmon) nebo takto: „*Co se týče nějakého poselství, tak je mi to řekněme více méně jedno, ale nehledám to ani u kapel, které poslouchám. Prostě neposlouchám kapely kvůli tomu, o čem zpívají, ale kvůli tomu, jak se mi líbí ta jejich muzika.*“ (Haborym). Tato kategorie hudebníků má, ale přeci jen definovaný dojem, který chce vytvořit a předat posluchači. „*Aby*

tam byla ta atmosféra a aby jí cejtil. Aby ho ta atmosféra dostala spíš tou muzikou a zejména tou hudební stránkou.“ (Haborym). Je nutné podotknout, že z rozhovorů bylo patrné, že na vyvolání tohoto dojmu kladou hudebníci velký důraz a vnímají ho jako klíčový pro celý zážitek z jejich hudby. „*Chci, aby si z toho odnesli, co nejlepší hudební zážitek. Aby si odnesli mrazení v zádech a husí kůži. Tohle chci, aby si odnesli. Tohle potřebuju, aby si lidi odnesli při poslechu mojí muziky.*“ (Apollyon). Důraz tedy není kladen na žádné konkrétní téma, které by si hudebník osvojil ani na komunikaci svých prožitků či ideologických, politických nebo náboženských názorů, ale „pouze“ na prožitek ze samotné hudby. Tito hudebníci přiznávají, že nejprve napíší hudbu a až pak k ní vymýšlí text, tak aby seděl k hudbě. Text je tedy až na posledním místě. V textech některých těchto hudebníků se objevují například satanistická témata, která v nich ale nejsou z důvodu, že by nutně chtěli prosazovat satanismus, ale spíše proto, že jsou kapela, která hraje styl hudby, ke které tato témata patří a má zájem o hudební stránku tohoto žánru.

Druhou skupinou jsou hudebníci v jejichž hudbě hraje dominantní roli nějaká silná emoce. „*Tam je hlavní komunikace osobní energie a toho, co prožíváš. Hlavně prožitky, co zažíváš v životě. Většinou jsou to ty špatný. Aspoň ty nejhorší věci inspirujou k tomu tvořit hudbu. Většinou je to agrese, smutek nebo depka. To je nejvíc komunikovaný. Co se týče textů, který máme, tak to je hodně obecný. Jsou to vztahy, depky, sny nebo nějaký vesmírný shity a takový věci.*“ (Gorgo). Je nutné podotknout, že v těchto případech jsou ony emoce většinou velmi osobní a úzce vycházejí ze zkušenosti hudebníka. „*Hlavní věc, kterou chci předat? Naději. Já jsem třeba žil hodně dlouhou dobu dá se říct několik let v depresích, do kterých mě ten metal dostal a ještě mi v nich bylo dobře. A jednou jsem to prohlédnul a snažím se nějak poukázat na to, že ty věci nejsou růžový to teda rozhodně ne, ale snažím se tam dávat prvek naděje. To je za mě to hlavní, co tam chci dávat.*“ (Amon). A objevují se i případy, kdy hudebník není schopen emoci sám specifikovat, ale dokáže ji odkomunikovat pomocí hudby. „*Emoci určitě. To je v hudbě to nejdůležitější a to primární. Tu emoci, ale nedovedu pojmenovat jinak než tou hudbou. Proto volím hudbu, protože emoce, kterou v sobě má nějakaj amol a11 to se prostě nedá říct to se musí dát do tý hudby. Kdyby to šlo vysvětlit, tak to asi nepotřebuju dělat hudbu.*“ (Mormo). Hudebníci z této skupiny se pak distancují od toho, že chtějí šířit nebo předávat politická nebo ideologická témata, kterých se ve své tvorbě snaží stranit a snaží se naopak umocnit dojem z emoce, která je tématem jejich hudby a to tak, aby vyvolala dojem i u posluchače a ten si z poslechu odnesl autentický emocionální zážitek. „*To znamená, aby si z toho každej, kdo si to poslechne dokázal vzít nějakou emoci. Ať už je to smutek nebo aby ho to*

naopak nakoplo. Nebo když si přečte ty texty tak, aby si mohl říct. Jo to se mi taky třeba stalo a dokázal se s tím ztotožnit.“ (Gorgo).

Třetí skupinou jsou hudebníci, kteří se snaží předat konkrétní myšlenky v podobě politických názorů či ideologií. *„My nehrajeme primárně black metal ve smyslu satanismu nebo tak jak je to obecně veřejnosti známo. My se orientujeme spíš na pohanství. Ten black metal je taková trošku škatulka. Takže se věnujeme historii, Keltům, pohanství a dejme tomu křesťanství a náboženství, který s tím je historicky spjato... dejme tomu, že pohanství beru spíš jako svoji životní filosofii nebo životní postoj, který sděluji formou textů a hudby, ale není to o tom, že bych chtěl někoho přesvědčovat nebo někoho tlačit. To v žádném případě.“* (Belial). Dalším podobným případem může být komunikace politického problému v tomto dalším případě ekologie. *„My teď budeme dělat novou tvorbu, kde se snažím psát nové texty a chci tam vnést různý globální problémy jako je ekologie a další věci, na který bych se zaměřil. Takže žádný Satan nebo něco takovýho.“* (Damball). Je třeba podotknout, že téma ekologie se v posledních letech uchytává ve více odnožích heavy metalu. Například v metalcoru, death metalu nebo hardcoru. Každopádně v tvorbě hudebníků z této kategorie nalzáme konkrétní, vážně míněné politické nebo ideové názory a postoje, které chtějí hudebníci předat svému publiku.

4.1.2 Hrát či nehrát?

Show a vizuální prezentace je velmi důležitý rys black metalu díky, kterému je na první pohled rozeznatelná od jiných hudebních žánrů a to v rámci samotného extrémního metalu. Vizuální prezentace pak doplňuje a umocňuje show black metalových kapel a tím pádem i poselství a dojem, které se snaží předat. Názory na používání make-upu, kostýmů a různých rekvizit při vystupování se přirozeně dělí na dvě skupiny. Je tu celkem malá skupina hudebníků, kteří tyto výše zmíněné věci ve svých vystoupeních aktuálně nepoužívají. *„Není to moje estetika. Myslím, že dneska je to spíš, už celkem legrační a těžce přežitý, ale ještě relativně nedávno před pár lety jsem byl ve skupině, která hrála ten ortodoxní black metal a tam jsme se samozřejmě malovali.“* (Mormo). V podobném duchu odpověděl i další respondent. *„To ne to mi jednoznačně mi přijde blbý. Třeba ty sekery a meče mi přijdou takový i dětinský.“* (Amon). Tato skupina pak uvádí i jako motivaci toho, proč tuto tradiční black metalovou fasádu nepoužívají i aktuální nefunkčnost těchto převleků z důvodu okoukanosti a přežitosti.

Je tu ale i druhá skupina, která má na věc opačný pohled a je nutné podotknout, že tato skupina respondentů byla mnohem početnější než skupina první a nikdo z této skupiny nepodotýkal, že by mu tato vizuální stránka black metalu připadala okoukaná či v dnešní době nevhodná. „*Jasně. Samozřejmě kostým to musí být. Musí to nějak korespondovat s muzikou. Musí to nějak vypadat a ta vizualizace kapely na pódiu musí prostě vypadat. My corpse painty a war painty jedeme, používáme je od začátku. Od začátku se taky používaly stahováky s ostnami a další věci.*“ (Apollyon). Je ale dobré podotknout, že se vizuální komunikace v případě kapel respondentů liší. Většinou zachovává jednotný rámeček obecné black metalové vizáže, která je kapelou upravována. „*Že je to černá barva, tak to asi v našem případě nesouvisí se satanismem nebo s Ďáblem. Obrácený kříž a tyhle věci určitě nepoužíváme, protože tohle není žádná naše filosofie. Já se úplně neztotožňuju s náboženstvím do čehož spadá i ten satanismus. Já třeba používám krev abychom se navodili do toho pohanství, který bylo divoký a plný bitev.*“ (Belial). Jsou ale i výjimky, které používají fasádu k tomu, aby se odlišily od ostatních kapel. „*My jsme chtěli, aby ty koncerty nebyli tak hrozný jako u jiných kapel, kde to na pódiu vypadá dost hrozně jako po vymření. To jsme nechtěli a tak jsme si na každém koncertě vybrali dobrovolnice. Ta dobrovolnice s velkou nasazenou hlavou kozla nám ráda šla nahá a pódium. Dokonce se i hádaly, která přijde.*“ (Abaddon). Všichni hudebníci, kteří využívají při vystupování této fasády se, ale shodnou na jedné věci a to, že tato vizuální stránka slouží pro zvýšení atraktivity show a přiznávají, že je to vlastně divadlo. „*To je právě to, co k black metalu patří. My se malujeme, máme bílý čochy, nějaký kostýmy... Tohle divadlo si myslím k tomu black metalu patří.*“ (Beherit). Můžeme tak říci, že většina hudebníků považuje black metalovou fasádu za součást žánru, který nechce nijak opouštět, ale je si zároveň vědoma toho, že tato fasáda slouží hlavně k podtržení show, kterou činí vizuálně zajímavou.

4.1.3 Vnímání black metalu hudebníky

Black metal se od počátku 90. let tématicky více a více rozkračuje, což snad s výjimkou odporu proti nacionálně socialistické odnoži black metalu nevyvolávalo žádné velké pohoršení. Od druhé poloviny 90. se však black metal rozrůstá i hudebně a vznikají jeho odnože, které jsou ovlivněny i jinými hudebními styly, používají jiné hudební nástroje a nerespektují syrový a mrazivý zvuk, který byl definován druhou black metalovou vlnou. O takových odnožích a kapelách, které tuto hudbu hrají pak někteří black metaloví hudebníci mluví jako o odnožích, které už nejsou black metal a odsuzují je. Což potvrzuje i jeden

z respondentů. „*Byl to takovej nepsanej zákaz. Když se dělala třetí deska po dvou takovejch hodně zásadních satanistických, kde jsme použili nový věci, tak to lidi brali jako zradu.*“ (Rimmon). Jsou respondenti, kteří tuto fragmentizaci kritizují z důvodu, že vytváří nové menší a menší škatulky, ale zároveň také odsuzují škatulku celého black metalu, jelikož je to umělecky svazuje. „*Pro mě jsou ty škatulky hrozná věc. Protože my jsme zaškatulkovaný jako melodic nebo symphonic black metal, což je daný tím našim black metalovým vokálem. Takovej skřehot prostě, ale to nás i celkem svazuje, protože si pak nemůžeme vymyslet nic nového. Snažili jsme se jet v nějaký lajně a ta hudba pak není, tak zajímavá, takže teď se snažíme z toho vymanit a kašlat na to, že je u nás někde napsáno, že jsme melodic black metal.*“ (Damballa).

Ostatní respondenti, ale větší fragmentizaci black metalu vítají čistě jako obohacení samotného žánru z hudebního hlediska. „*Je to strašně dobře, protože na black metalu je nejlepší to, že se strašně dobře dá zkombinovat a rozplývá se v jinejch žánrech. Strašně dobře se kombinuje třeba s elektronikou nebo a ambienten. Fakt s čímkoliv. S málo čím se nespojí. Jsou třeba i popový skupiny, který přidávají blackový prvky. Jsou tam ty disonantní akordy a tak. Takže je to dobře, že se štěpí a je to jediná varianta toho vývoje. Sám o sobě ten black metal v té syrový podobě. Respektive ty kapely, který to jedou v té původní linii jsou dost nezajímavý a je vzácný, když se nějaká kapela vyvine a zůstane čistěj black metal a zároveň to zevnitř nějak obohatí.*“ (Mormo). Poslední skupina respondentů nesouhlasí se škatulkami z hudebního hlediska a tvrdí, že hudba se rozlišuje na tu, co se člověku líbí a na tu, co ne, ale tuto fragmentaci oceňují proto, že člověka snáze navede k hudbě, kterou hledá. „*Každá kapela musí mít nějaký zařazení podle mě, ale ve finále já poslouchám to, co se mi líbí, ale každá kapela by měla vědět, co hraje a to co v sobě má, aby ty posluchači věděli, co je čeká.*“ (Apollyon). Zkoumaní hudebníci mají k fragmentaci black metalu spíše umírněný přístup a přistupují k ní spíše prakticky jako k něčemu, co black metal obohatí nebo co v něm umožní snažší vyhledávání. Hudebníci, kteří tuto fragmentaci kritizují ji nekritizují z toho důvodu, že by jim vadil odklon od původního zvuku black metalu, ale kritizují jí za vytváření nových škatulek, které kapelám určují hranice.

4.1.4 Shrnutí první části

V této empirické části byla hledána odpověď na výzkumnou otázku: *Co je hlavní poselství black metalu?* Tato poselství se dají rozdělit na tři kategorie. V první kategorii je pro hudebníky nejdůležitější hudební stránka jejich tvorby a dojem, který chtějí předat divákovi,

je prožitky z hudby, o kterém hudebníci mluví jak o mrazení v zádech. Text skladeb je pro autory z této kategorie na posledním místě a rozhodně nemá podstatnou úlohu v předání sdělení posluchači i když jde například i o notoricky známá black metalová témata jako satanismus. Ve druhé kategorii jsou hlavním sdělením osobní prožitky a konkrétní emoce, které hudebníci, jak komunikují, tak se dojem z nich snaží předat svému posluchači. Poslední kategorií sdělení jsou konkrétní ideologická a politická témata. V případě tohoto výzkumu se jedná o hudebníky, kteří chtějí komunikovat ekologii a pohanství jakožto věci, které mají pro hudebníky smysl.

V této části výzkumu také došlo ke zjištění, že hudebníci z druhé kategorie, tedy ti jejichž sdělením jsou především konkrétní emoce nepoužívají běžnou black metalovou fasádu, jelikož ji považují za dětinskou nebo v dnešní době již vyčpělou a nefunkční. Ostatní hudebníci ji berou jako součást black metalu a dál jí využívají k umocnění svých sdělení a dojmů, které vyvolávají ve svých posluchačích.

Dále došlo ke zjištění, že se zkoumaní hudebníci neradi drží zaběhnutých škatulek, které jim určují pravidla black metalu a jeho odnoží, což je věc, která v každém případě ovlivňuje formu, kterou je poselství těchto kapel předáváno.

4.2 Vnímání black metalu hudebníky

V této části práce chci najít odpověď na druhou výzkumnou otázku, kterou jsem si vytyčil. Tato otázka zní: *Jak se s black metalovým poselstvím hudebníci ztotožňují?* a odpověď na ní chci zjistit zodpovězením výzkumných podotázek, které si kladou za cíl zjistit, zda se hudebníci vůbec vnímají jako black metalisté a co pro ně black metal vlastně znamená.

4.2.1 Žánr a identifikace se s ním

Na dotaz, zda se respondenti identifikují jako black metalisté padaly různé odpovědi. Častým jevem bylo podotýkání toho, že v době svého mládí byli ortodoxnější a větší black metalisté než v současné době. „*Hele asi jo. Musím teda říct, že jsem dřív byl určitě ortodoxnější, ale black metalová muzika je ta, která mě v osobním životě oslovila úplně nejvíc. I když poslouchám spoustu jinejch žánrů a spoustu jinejch druhů metalu, tak black metal jako styl muziky mě v mém životě oslovil úplně nejvíc.*“ (Apollyon). Zajímavý je fakt, že jako důvod toho, že už nejsou tak ortodoxními metalisty zmiňují právě i oblibu jiných hudebních žánrů a to i v případě, že pro ně black metal stále zůstává žánrem číslo jedna. „*V období třeba*

5 let dozadu bych ti řekl, že jsem black metalista a že je to to co jsem. A teďka bych byl, už skoupější na slovo, protože nevím, jak bych ti odpověděl. Já poslouchám strašně moc žánrů a to i věci, za který by mě true black metalisti prokleli.“ (Gorgo). I přes to, že tato skupina respondentů deklaruje to, že nejsou tak ortodoxní, jak bývali, tak se pořád identifikují jako black metalisté a k této identitě se dokážou přihlásit. *„Black metalista jsem uvnitř (klepe si na srdce). Rozumíš? Nepotřebuju chodit po ulici a říkat já jsem black metalista. Jestli tohle někdo dělá, tak je pozér a ne black metalista.“* (Apollyon). Objevil se i respondent, který stejně jako respondenti v předchozí skupině deklaroval to, že v mládí byl ortodoxnější, ale s tím, že dnes se jako black metalista neidentifikuje, i když black metalovou hudbu tvoří *„Spíš dřív, když jsem hledal nějakou identitu v tom metalu. Když jsem byl na střední, tak jsem nosil i ten metalovej gear, ale to postupem času, jak člověk roste a dospívá a komplikuje se, tak to jde pryč.“* (Stubborn).

Další skupina respondentů se s identitou black metalisty ztotožňuje buď celkem vlažně. *„No dejme tomu, že asi jo protože tu hudbu poslouchám a nosím nějaký trička oblíbených kapel, který se orientujou na satanismus a tak, ale spíš kvůli hudbě než že bych řešil to náboženství. Dejme tomu, že se vnímám jako black metalista.“* (Belial). Nebo jim je identifikace jakožto black metalisty jedno. *„Mě je to celkem jedno. Baví mě to hrát a skládat to má strašný kouzlo, ale tohle mi je jedno.“* (Beherit).

Také tu máme poslední skupinu respondentů, která se jako black metalista bez debat identifikuje. *„Z části určitě. Tam není, co řešit. I když přijdu domů a dám si oběd, tak zazní nějaká black metalová nahrávka. Takže to, už je takovej každodenní rituál a postupně se to stalo hlavním koníčkem. Není to jediná věc, kterou dělám, ale zásadní věc to určitě je.“* (Rimmon). Identifikace se s žánrem black metalu, ale může mít i specifickou niternější podobu, kterou popsal jeden z respondentů. *„Identifikuju, ale je to vztah jenom mezi mnou a tou hudbou. Není to vztah mezi mnou a širším okolím nebo tím, že bych to musel dávat nějak na odiv. Nebo nějak se prezentovat před veřejností. Je to životní styl. Pořád jako doma nebo v práci přemýšlím nad blackem. Beru to vždycky jako rébus v každý skladbě přechod mezi motivem A a motivem B. Je to pro mě strašně důležitý. Z ničeho jinýho nemám takovej pocit a takovou radost jako z dobře realizovanýho hudebního nápadu. Takže je to důležitý, ale ne jako součást mojí identity nebo vztahu ke světu.“* (Mormo). Z výsledků tak vidíme, že se drtivá většina respondentů identifikuje jako black metalista. Jsou tu však tři různé scénáře a to kdy je identifikace celkem vlažná, scénář kdy je identifikace silná a scénář, kdy postupem času slábne, jelikož hudebník do svého života pouští více hudebních stylů.

4.2.2 Ideál skutečného black metalisty

Považuji za nutné zmínit jednu situaci, která se stala při kontaktu s téměř všemi respondenty, které jsem oslovil. Ať, už při domlouvání rozhovoru nebo během rozhovoru samotného, hudebníci začali pochybovat o tom, jestli mi jejich odpovědi k něčemu vůbec budou, jelikož oni samy nejsou „*true black metalisti*“ nebo „*pure black metalisti*“. Dobře to ilustrují tyto výpovědi: „*Já si právě myslím, že ti k něčemu nebudu. Ty asi hledáš nějakýho pure black metalistu, ale my jsme v kapela takový celkem hodný kluci.*“ (Beherit) nebo „*My jsme začínali před 10 lety, když nám bylo 16-17 let a teď posloucháme i jiný věci než black metal, na kterým je ta kapela založená a ve kterým teda pokračujeme. Já si právě říkám jestli ti vůbec k něčemu budu.*“ (Damballa). U této druhé odpovědi se dá pozorovat stejná tendence respondenta jako u jeho kolegů, kteří usuzovali to, že už nejsou tak ortodoxní black metalisté, protože poslouchají i jiné hudební žánry a ne jenom black metal. Při rozvádění této představy pure black metalisti respondenti zmiňovali, jak hudební stránku black metalu: „*Protože když hraješ úplně, jak největší dřevo a hraješ alá starý Dark Throne, tak ti true black metalisti ti řeknou super stará škola. Když do té hudby začneš dávat něco jiného jako čistý vokály nebo nějaký věci z jiných žánrů, tak zase ti true-pure black metalisti řeknou, že to prostě není black metal. Že je to zrazení žánru.*“ (Gorgo). V souvislosti s postavou true black metalisty je respondenty často zmiňována i vizáž: „*Teda já jsem nikdy neposlouchal nějaký pure black metalový kapely jako Burzum nebo Mayhem. To šlo více méně mimo mě. Nikdy jsem neměl společenství black metalovejch kámošů nebo něco takovýho v tom, že bysme chodili v dlouhých černých kabátech a tak.*“ (Beherit). Z výpovědí respondentů je patrné, že postavu pure black metalisty vnímají jako někoho, kdo je hodně ovlivněn druhou vlnou black metalu a někoho, kdo ortodoxně dodržuje hudební stránky a vizáž této vlny. Ze sebraných dat je také možné vyčíst, že pure black metalista je ten, kdo se drží tradiční satanistické a jiné kontroverzní tematiky, které se často drží i zpovídáné kapely, ale pure black metalista se s těmito tématy i ztotožňuje a jejich hlásání myslí vážně. Respondenti pak samy připouští, že takových lidí pak bude pouze malá část. „*Protože když máš nějakou black metalovou kapelu a začnou tam pálit obrácený kříže polejvat se prasečí krví, tak to v běžném životě asi nedělaj. Asi jsou lidi, co to berou nějak vážně, ale myslím, že většina lidí nebo kapel to tak nemá. Myslím, že je to hlavně zábava a divadlo. Nebo my to tak aspoň máme a věřím, že i většina ostatních kapel.*“ (Beherit). To že jsou lidé, kteří se s těmito tématy a vystupováním ztotožňují, ale neznamená, že je někteří z respondentů neodsuzují. „*To jsou dva různý světy ten uměleckej a skutečnej. Já tomu rozumim ty lidi nemůžou žít podle toho, co zpívaj v*

metalovejch textech. Lidi, co se s tím ztotožňují, tak to jsou normální fanatici a o těch radši jindy.“ (Abaddon). Vidíme tedy, že hudebníci samy často pochybují o své pravosti a realnosti v kontextu black metalového žánru. Opravdového black metalového hudebníka vidí jako archetyp založený na hodnotách, vizuální a hudební stránce druhé black metalové vlny. Samy se ovšem od této podle jejich slov pravé formy black metalu distancují.

4.2.3 Co black metal pro hudebníky znamená?

Na otázku, co pro jednotlivé hudebníky znamená black metal jsem dostal překvapivě podobné odpovědi. Jenom dvě odpovědi se od zbytku dat výrazně lišily. První odpověď, kterou jsem na tuto otázku dostal byla nejspeciřičtějši ze všech. „*Revolta. Je to prostě revolta proti něčemu ať je to náboženství nebo prostě nějaký sociální systém. Jo prostě osobní postoj. Mě napadne revolta a snaha vyjádřit sám sebe. Jako hodně je to revolta a možná individualismus. To je pro mě black metal.*“ (Gorgo). Druhou odpovědi, která se od zbytku lišila je tato odpověď. „*Je to jedna z forem, kterou nám svět nabízí k vyjádření. Je to forma, kterou můžu předat umělecký postoje, který vycházej z mého vnímání. Metal to je takovej okrajovej žánr, kterýho si ohromně vážím. To je ohromná věc.*“ (Abaddon).

Zbytek odpovědi od ostatních hudebníků si byl, až překvapivě podobný. Většina hudebníků nebyla schopná přesně konkretizovat, co pro ně black metal znamená a pocity, které to v nich vyvolá „*Já to měl vždycky spíš spojený s tím hudebním stylem a více méně jenom s tou hudbou no. Ta atmosféra to spíš než obyčejný vyblbnutí. Ono se vyblbneš u punku a čehokoliv jinýho, ale spíš jde o to, jakou to má atmosféru.*“ (Beherit) nebo čistě hudební stránku black metalu „*Včelí úl, který jde z kytar. A ty disonantní akordy, který nejsou ke slyšení jinde. Disonantní akord a včelí úly. Prostě otravnej zvuk kytary, kterej je příliš vysokej. Když se řekne black metal, tak je to pro mě rozhodně ta sonická stránka a určitě ne ta kultura, ke který mám daleko.*“ (Mormo). Celkem častým jevem byl u této odpovědi i distanc od kontroverzní části black metalu, což můžeme vidět, jak na odpovědi Morma, tak odpovědi Rimmona „*Pro mě to je jednoznačně muzika. Jako první mě napadne hudba a určitě ne vypalování kostelů.*“ (Rimmon).

Většina respondentů u této otázky také zmiňovala jakýsi niternější emocionální prožitek, který oni samy neumí vysvětlit, ale berou ho za svou součást „*Je to něco u čeho jsem zjistil, že ke mně přirozeně patří. Já jsem si prošel od mládí od 18 a teď mi bude skoro 50, různými hudebními disciplínami. I teď dělám třeba takovej svérážnej folk nebo jsem taky hrál rock. Ale v metalu jsem se našel. Ale neumím to vysvětlit. Prostě jsem se v tom nějak našel a cejtím to*

aniž bych to uměl nějak rozumově vysvětlit.“ (Amon). Black metal pro hudebníky tedy v drtivé většině případů neznamena konkrétní věci, ideologické, politické nebo náboženské hodnoty, které v některých případech přímo vylučují, ale jakýsi silný a niterný prožitek, který jim tato hudba nabízí a který často nejsou schopni konkretizovat.

4.2.4 Shrnutí druhé části

V této části empirické kapitoly jsem hledal odpověď na to výzkumnou otázku: *Jak se s black metalovým poselstvím hudebníci ztotožňují?* Black metal představuje pouze pro malou část zkoumaných hudebníků určitou hodnotu nebo konkrétní věc například v podobě formy, kterou se mohou vyjádřit. Pro většinu hudebníků však představuje tento žánr hlavně svou hudební stránku a pocity, které v nich tato hudba vyvolává.

Většina hudebníků sama sebe rovněž považuje za black metalisty, ale liší se mírou identifikace se s žánrem. Zajímavé je, že začátek poslouchání jiné muziky interpretují jako slábnutí této identifikace sebe sama jako black metalisty. Za zmínku stojí i vytvoření ideálu black metalisty, který v očích hudebníků představuje skutečného black metalistu, což je identita, od které se většina dotázaných hudebníků sama od sebe distancovala.

5 Závěr

Hlavním cílem této práce bylo zjistit, co je poselství black metalu podle black metalových hudebníků a to jak se s tímto poselstvím ztotožňují. Výzkum pak konkrétně probíhal na české black metalové scéně prostřednictvím kvalitativního výzkumu. Konkrétně pak polostrukturovaných rozhovorů. V teoretické části práce jsem pro vsazení tématu do kontextu čtenáře seznámil se stručnou historií heavy metalu, ze které black metal vzešel a poté vymezil samotný black metal a jeho hudební a vizuální stránku stejně tak jako českou black metalovou scénu. Poté jsem vymezil různá poselství a témata, které jsou v black metalu běžně komunikována. Čtenáře jsem posléze seznámil s dramatickou sociologií Ervinga Goffmana, ze které v této práci vycházím. Vyházím pak především z pojmů jako dojem, fasáda, ztotožnění a distanc.

Odpovědí na první výzkumnou otázku je víc. Poselství black metalu vnímají jednotliví hudebníci různě, ale i tak mi ze zkoumaného vzorku hudebníků vzešly tři skupiny black

metalistů. První skupina poselství jakožto téma, které by měli předat posluchači, moc neřeší. Jde jim primárně o hudbu a hudební zážitek z ní. Řeší tedy hlavně dojem, který jejich hudba způsobí a který by měl mít v ideálním případě podobu mrazení v zádech. Témata, která se v jejich skladbách objevují sice mohou být kontroverzní a čistě black metalová, ale samotní hudebníci uvádějí, že jsou tato témata adoptována spíše, protože hrají black metal jakožto žánr, který se jim po hudební stránce líbí, než že by se s těmito texty ideově, nábožensky nebo politicky ztotožnili. Drtivá většina těchto hudebníků rovněž bere black metalovou fasádu prostě jako něco, co k tomuto stylu patří a tuto fasádu používají k tomu „aby to nějak vypadalo“, ale neuvažují nad ní jako nad ničím, co by nějak ovlivňovalo jejich poselství, maximálně jako něco, co umocní dojem ze show. Druhou skupinou jsou black metalisté, jejichž poselstvím jsou hlavně konkrétní emoce a osobní niterné prožitky, které vkládají do své hudby a které se jejím prostřednictvím snaží předat. Tato skupina tradiční black metalovou fasádu nepoužívá vůbec a od klasických black metalových témat se také spíše odchyluje. Poslední skupinou hudebníků jsou black metalisté, kteří si black metal vybrali jako kanál ke komunikaci ideových a politických názorů. Některé kapely v této skupině ve své tvorbě akcentovaly tradiční black metalová témata jako pohanství a využívali části black metalové fasády a jiné se od těchto nástrojů odchýlily.

Před zodpovězením druhé výzkumné otázky je třeba zmínit jistou dualitu toho, jak mnou zpovídání hudebníci identifikují black metal. Drtivá většina z nich se sama od sebe označila jako black metalisty, kteří nejsou opravdoví a zmínila svou představu ideálu black metalisty, který vychází z ideálů druhé black metalové vlny a to jak po stránce vizuální, hudební, tak i tématické. Od tohoto ideálu se pak respondenti distancovali. V momentě, kdy jsme v rozhovoru přešli k tomu, co pro ně osobně black metal znamená a představuje, tak většina respondentů popisovala emocionální zážitky, které často neuměli hlouběji popsat a vysvětlit. Nebo také uváděli čistě hudební stránku black metalu. Několik respondentů zmínilo, že pro ně black metal představuje konkrétnější veličiny jako například revoltu nebo komunikační kanál. Tyto odpovědi poměrně dobře souvisí a odrážejí to, co respondenti popsali jako poselství, které jejich hudba má předat.

Docházíme tedy k závěru, že black metaloví hudebníci se neztotožňují s obecnou představou, kterou i oni samy vnímají jako pravou o tom, jak black metalista vypadá nebo jaké je jeho poselství. Je tu skupina black metalistů, která využívá texty a vizáž black metalistů z této představy, ale samy tyto hudebníci říkají, že jim jde především o hudbu samotnou a satanistická témata využívají především, kvůli tomu, že hrají black metal, ke kterému tato témata a vizuální stránka patří. Tato skupina hudebníků se tedy s poselstvím,

kteře svou hudbou předává neztotožňuje. Naopak zbylé dvě skupiny hudebníků, kteře svou hudbou chtějí komunikovat hlavně své niterné prožitky a emoce nebo ideologické a politické poselství tradiční black metalová témata jako satanismus převážně nepoužívají a black metalovou fasádu buď úplně vypouští nebo jí modifikují. Z dat ovšem vyplývá, že své poselství myslí vážně a že s ním jsou ztotožněni. Tato práce tedy dochází k závěru, že zde jsou dvě skupiny black metalových hudebníků a to jedna, která se se svým sdělením neztotožňuje a black metalu se věnuje především kvůli tomu, že jsou osloveni jeho hudební stránkou a druhá, která si vybírá sice atypická sdělení, ale je s nimi ztotožněna.

6 Literatura

BRYMAN, Alan. *Social Research Methods*. New York: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0-19-958805-3.

CORBIN, Julia a Anselm STRAUSS. *Basics of Qualitative Research*. London: Sage Publications, 2015. ISBN 978-1412997461.

GOFFMAN, Erving. *Všichni hrajeme divadlo: Sebeprezentace v každodenním životě*. Praha : Nakladatelství studia Ypsilon, 1999. ISBN 80-9024482-4-1.

GRANHOLM, Kennet. Ritual Black Metal: Popular Music as Occult Mediation and Practice. *Correspondences*. 2013, č. 1, s. 5–33. ISSN 2053-7158.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

HUDCOVÁ, Lucie. *Metal – hudba, kultura, identita*. Praha, 2015. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Katedra obecné antropologie.

KAHN-HARRIS, Keith. *Extreme Metal: Music and Culture on the Edge*. Oxford: Berg, 2007. ISBN: 978-1845203993.

LANTOROVÁ, Petra. Raný norský black metal a jeho ideologie: Satanismus z perspektivy účastníků druhé vlny black metalu. *Sacra*. 2017, č. 15, s. 50–61. ISSN 2336-4483.

MCIVER, Joel. *Extreme metal II*. London: Omnibus Press, 2005.

MOKRÝ, Matouš. Kontrakulturní tvorba Thursatru: Black metal coby model tvorby náboženské identity v chaos- gnosticizmu. *Sacra*. 2016, č. 14, s. 18–36. ISSN 2336-4483.

MOYNIHAN, Michael a Didrik SODERLING. *Lords of Chaos: The Bloody Rise of the Satanic Metal Underground*. Los Angeles: Feral House, 1998. ISBN 978-0922915941.

VLADIMIR 518 a Karel VESELÝ. *Kmeny: současné městské subkultury*. Praha: Bigg Boss & Yinachi, 2011. ISBN 978-80-903973-2-3.

VRZAL, Miroslav. „Satan, Ódin, Hitler“: Spojení satanismu, pohanství a ultrapravicové ideologie v black metalové subkultuře. *Sacra*. 2009, č. 1, s. 5-34. ISSN 1214-5351.

VRZAL, Miroslav. *Satanismus v black metalu*. Brno, 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav religionistiky.

VRZAL, Miroslav. Okultní aspekty v metalové hudbě: Od hororového stylu k temné spiritualitě. *Sacra*. 2015, č. 13, s. 7–29. ISSN 2336-4483.

VRZAL, Miroslav. Metal a akademické studium náboženství aneb proč by se religionistika měla o metal zajímat, se zaměřením na téma metal a satanismu. *Sacra*. 2017, č. 15, s. 7–32. ISSN 2336-4483.

WEINSTEIN, Deena. *Heavy Metal: The Music and its Culture 2nd edition*. New York: Da Capo Press, 2000. ISBN 978-0306809705.

Internetové zdroje

FENRIZ. Darkthrone Biography and Video Clips by Darkthrone. In: *MySpace* [online]. November 21, 2009 [cit. 2020-07-23]. Dostupné z:

<https://web.archive.org/web/20091126051753/http://blogs.myspace.com/index.cfm?fuseaction=blog.view&friendId=123087153&blogId=519327311>

FUSILLI, Jim. That's Good Enough for Me. In: *The Wall Street Journal*. [online]. February 01, 2006 [cit. 2020-07-18]. Dostupné z:
<http://web.archive.org/web/20090103110228/http://opinionjournal.com/la/?id=110007902>

ŠKARDA, Petr. Big Boss: Kdo je úspěšný satanista. In: *Brněnský deník.cz* [online]. April 28, 2008 [cit. 2020-07-21]. Dostupné z:
<https://brnensky.denik.cz/serialy/bigboss-kdo-je-uspesny-je-satanista20080428.html>

Zdroje z filmů a seriálů

Jiří BigBoss Valter – Vzpomínky na hovno [film]. Directed by PARAMBA. Česká republika: Shindy productions, 2018.

Metal: A Headbanger's Journey [film]. Directed by Sam DUNN, Scot MCFADYEN. Kanada: Banger films, 2005.

Metal Evolution, Sesion 1, Episode 12, Extreme Metal. Banger films, 15 April 2014.

True Norwegian Black Metal [film]. Directed by Peter BESTE, Ivar BERGLIN, Mike WASHLESKY, Rob SEMMER. USA: VBS TV, 2007.

Until the Light Takes Us [film]. Directed by Aaron AITES, Audrey EWELL. USA: Variance Films, 2008.

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Univerzita Karlova

Fakulta sociálních věd
Institut sociologických studií

Obor studia: Sociologie a sociální antropologie
Druh studia: bakalářské
Forma studia: prezenční

PŘEDPOKLÁDANÝ NÁZEV PRÁCE: SEBEPREZENTACE BLACK METALOVÝCH KAPEL POHLEDEM DRAMATURGICKÉ SOCIOLOGIE

EXPECTED NAME OF WORK: SELF PRESENTATION OF BLACK METAL BANDS IN THE VIEW OF DRAMATURGICAL SOCIOLOGY

STUDENT: PETR HLAVIČKA

KONZULTANT: doc. PhDr. ONDŘEJ CÍSAŘ, Ph.D.

NÁMĚT PRÁCE:

Cílem této bakalářské práce je představit sebe prezentaci black metalových kapel. Pro tento žánr metalu jsem se rozhodl proto, že se jedná o velmi specifický žánr nejen v rámci obecné hudební scény, ale i v rámci metalu samotného. Tato specifičnost se přirozeně odráží i v sebe prezentaci black metalových kapel, které k ní využívají různých masek, přezdivek, pyrotechnických efektů či nejrůznějších kontroverzních symbolů v kombinaci s tématy kacířství, satanismu, temnoty či mizantropie. Sebe prezentací se v tomto případě myslí nejen styl oblékání samotných hudebníků, motivy užívané na přebalech desek, ale například i živá vystoupení, která jsou plná výše popsaných témat, které se black metalové skupiny nebojí prezentovat kontroverzněji než muzikanti z jiných hudebních žánrů. Díky tomu je black metal v hudebním světě jedinečným úkazem stejně tak jako kapely, které se jím zabývají a které jsou při prezentaci sami sebe ochotné dojít do extrému.

Práce naváže na teorii dramaturgické sociologie, kterou vytvořil Erving Goffman. Tato teorie říká, že účastníci sociální interakce přijímají určité role, kterými ovlivňují to, jaký dojem si o nich obecnost vytvoří. Užití dramaturgické sociologie mi tedy umožní sledovat, jak účastníci interakce působí na ostatní účastníky z pohledu řízení a ovládnutí dojmů v našem případě právě samotnými muzikanty. V této práci bych chtěl pracovat hlavně s pojmem magnet dojmů, kdy je dojem u publika vyvolán pomocí dvou hledisek a to verbálním projevem a širší interakcí jako například gesty. Dále bych rád pracoval s pojmy, které autor shrnuje pod pojem herecké výkony a to hlavně s pojmy ztotožnění a distance, které ukazují, do jaké míry jsou herci se svou rolí ztotožnění či nikoliv, s pojmem fasáda, který označuje věci, které herec během svého vystoupení využívá. Fasádou může být například prostředí, rekvizity nebo jiné kulisy. Další věc, kterou bych se rád zabýval, je to, zda hudebníci udržují kontrolu nad svými výrazovými prostředky a zda vypadávají ze svých rolí či nikoliv?

VÝZKUMNÉ OTÁZKY:

Práce se tedy konkrétně zaměří na otázku: jaký dojem se snaží muzikanti u obecnosti svou sebe prezentací vyvolat? A dále na to jaké jsou činnosti, které muzikanti používají k vyvolání těchto dojmů v kontextu termínu magnet dojmů. Také se chci ptát na otázky související s pojmem herecké výkony a to především na to jaké prostředí či rekvizity muzikanti využívají ke své sebe prezentaci, do jaké míry se muzikanti ztotožňují se svou rolí a to jestli si hudebníci udržují kontrolu nad svými výrazovými prostředky.

Jaký dojem se muzikanti snaží u obecnstva vyvolat?
Jaké jsou činnosti, kterými se muzikanti snaží vyvolat dojem?
Jak působí na své obecenstvo v širším slova smyslu?
Jaká je míra ztotožnění či distance u hudebníků se svou rolí?
Jakou „fasádu“ užívají muzikanti při své sebe prezentaci?
Udržují hudebníci kontrolu nad výrazovými prostředky?

PŘEDPOKLÁDANÉ METODY VÝZKUMU:

Pro zodpovězení stanovených výzkumných otázek budu v empirické části své práce používat metodu kvalitativního výzkumu. V rámci bakalářské práce chci provést několik hloubkových rozhovorů se členy zkoumaných kapel. Dále bych chtěl využít metody zúčastněného pozorování, kterou bych využil na různých koncertech a festivalech, kterých se v souvislosti s touto bakalářskou prací budu účastnit. Poslední metodou, kterou plánuji využít, je metoda vizuální analýzy, kdy chci v rámci výzkumu zanalyzovat některé video záznamy z koncertů, fotografie a grafiky, kterými se kapely prezentují.

Výběr zkoumaných kapel budu provádět pomocí výběru úsudkem založeného na mém expertním vědění, které jsem jako účastník mnoha koncertů, posluchač mnoha desek a dlouholetý fanoušek tohoto žánru nabyt. Hlubší data chci sbírat pomocí hloubkových rozhovorů s členy black metalových kapel, kterých chci provést celkem deset. Tyto rozhovory chci provést jak se členy českých black metalových kapel, tak s lidmi ze zahraničních kapel, které se tomuto žánru věnují.

ORIENTAČNÍ SEZNAM LITERATURY:

GOFFMAN, E. *Všichni hrajeme divadlo*. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1342-0

BEK, M. *Konzervatoř Evropy? K sociologii české hudebnosti*. Praha: KLP, 2003. ISBN 80-85917-99-8.

Davidson, H. R. E. *Gods and Myths of Northern Europe*. Penguin Books, 1990. ISBN 978-0140136272

Wilson, D. M. *The Vikings and their Origins*. Thames and Hudson, 1976. ISBN 987-0500570012

LAVEY, A, S. *Satanská bible*. Praha: Naše vojsko, 2018. ISBN 978–80–206–1724–8

WEINSTEIN, D. *Heavy Metal: A Cultural Sociology*. Lexington Books, 1991. ISBN 978–0669218374

KAHN-HARRIS, K. *Extreme Metal: Music and Culture in the Edge*. Berg Publishers, 2006. ISBN 978–1845203992